

ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ
ЗАКЛАД «ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №33
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

Цікавинки

від

Ігromані

*(Дидактичні ігри на уроках
української мови в 1 класі)*

НОМІНАЦІЯ

"ДИДАКТИЧНІ ІГРИ"

Гречухіна Ірина Олексіївна
вчитель початкових класів
"спеціаліст вищої категорії",
вчитель - методист "
тел. (096) 355-51-32

Дзюба Лариса Володимирівна
вчитель початкових класів
"спеціаліст першої категорії "
тел. (096) 363-20-10

Івойлова Ганна Володимирівна
вчитель початкових класів
"спеціаліст вищої категорії "
тел. (097) 587-79-71

м.Вінниця

2016

Автори-упорядники Гречухіна Ірина Олексіївна, Дзюба Лариса Володимирівна, Івойлова Ганна Володимирівна, вчителі початкових класів закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №33 ВМР»

Гречухіна І.О., Дзюба Л.В., Івойлова А.В. Цікавинки від Ігромані. Дидактичні ігри на уроках української мови в 1 класі. Дидактичні ігри /

І. О Гречухіна., Л.В.Дзюба, А.В.Івойлова . - Вінниця: ММК, 2016. - 89 с.

Рецензенти:

Бойко Н.В., заступник директора з навчально-виховної роботи закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №33 ВМР»

Миронюк З.К., заступник директора з навчально-виховної роботи закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №35 ВМР»

Рекомендовано науково-методичною радою
закладу «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №33 ВМР»

(Протокол № 5 від 17.12.2015 р.)

У запропонованому навчально – методичному посібнику міститься різноманітний цікавий дидактичний матеріал до уроків української мови в 1 класі: мовні ігри, вірші, загадки, скоромовки, прислів'я, малюнки.

Розташування матеріалу за алфавітом робить збірник зручним у користуванні. Матеріал посібника допоможе вчителю проводити уроки української мови в 1 класі цікаво, у захоплюючій ігровій формі, враховуючи індивідуальні особливості молодших школярів.

Для вчителів початкових класів, вихователів груп продовженого дня, студентів кафедри педагогіки й методики початкового навчання, батьків та учнів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ДИДАКТИЧНА ГРА – ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	5
1.1 Чому важлива і необхідна гра в початковій школі.....	6
1.2 Вплив дидактичної гри на розвиток пізнавального інтересу молодших школярів.....	11
РОЗДІЛ ІІ. « ІГРОМАНЯ У КРАЇНІ БУКВАРІЇ ».....	20
2.1 Ігрові завдання під час ознайомлення зі словом. (Вчитель Дзюба Л. В.).....	22
2.2 Ігрові завдання під час ознайомлення з реченням. (Вчитель Івойлова Г.В.).....	33
2.3 Цікаві вправи та ігрові завдання під час навчання грамоти. (Вчитель Гречухіна І.О.).....	37
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	89

ВСТУП

Даний навчально – методичний посібник складається з двох розділів:

- ✓ Дидактична гра – важливий інструмент розумового розвитку дитини молодшого шкільного віку.
- ✓ Ігроманя в країні Букварії.

Перший розділ – це теоретична частина, у якій висвітлюється важливість проблеми застосування дидактичної гри на уроках у початкових класах.

Другий розділ – це практична частина, яка містить конкретний ігровий матеріал, котрий можна використовувати під час навчання грамоти. Матеріал відповідає вимогам нової програми для першого класу чотирирічної початкової школи.

Дитина, що є першокласником сучасної школи, має вміти самостійно мислити, працювати, творчо розмірковувати, логічно висловлюватися. Їй потрібні не лише міцні навички читання та письма, а й чіткі знання щодо структури мови й звукової будови слова. Тому в посібнику подаються завдання, які є доречними при ознайомленні зі словом та реченням, а також зі звуковим вираженням слова.

Матеріал до уроків букварного періоду розташований за алфавітом, що робить його зручним для користування. На кожну букву є веселі віршики, загадки, скоромовки, чистомовки, потішки, мовні ігри, що дає можливість вчителю запропонувати дітям різноманітний цікавий матеріал.

Найвільніше діти себе почувають і розвиваються в грі, атмосфера якої найсприятливіша для спілкування.

Матеріал збірника допоможе проводити заняття цікаво, в захоплюючій ігровій формі, враховуючи індивідуальні особливості дітей.

Усі наведені завдання легко вписуються в структуру уроку.

РОЗДІЛ І.
ДИДАКТИЧНА ГРА-
ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ
РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ
ДИТИНИ МОЛОДШОГО
ШКІЛЬНОГО ВІКУ

РОЗДІЛ І. ДИДАКТИЧНА ГРА – ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.

1.1. Чому важлива й необхідна гра в початковій школі?

Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання й виховання молодших школярів. Її цінність у тому, що в ігровій діяльності освітня, розвивальна й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку.

Структуру ігрової діяльності можна зобразити таким чином. До ігрової діяльності дитину спонукають потреби, мотиви, інтереси, прагнення. Реалізація їх можлива за наявності достатньої орієнтації в умовах діяльності. Процес орієнтації сприяє вибору методів та засобів наступної діяльності, передбаченню результатів. Виконання діяльності характеризується діями й операціями, корекція яких здійснюється в процесі контролю. Розвиток активності, який забезпечує адаптацію до навколишніх умов, пов'язаний з оцінюванням. Оцінка виступає як підкріплення та стимул активної діяльності за умов гри.

Проблема застосування гри не нова, але актуальна. Розробкою теорії ігор, з'ясування ролі, структури та їх значення для виховання й навчання дітей займалися психологи: Ж. Піаже, Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, Д.Б. Ельконін.

А.С. Макаренко вважав дидактично-рольові ігри такими ж важливими для розвитку дитини, як для дорослого – справжню працю. Антон Семенович розглядав гру в різних аспектах і, зокрема, у плані підготовки дитини до школи, до праці. В. О. Сухомлинський стверджував, що без гри нема й не може бути повноцінного розумового розвитку учнів. Помітний творчий внесок залишив

О. Декролі, вперше розробивши систему дидактичних ігор початкового навчання. Багато уваги приділено грі і в сучасній методиці.

Теорію гри розробляли багато вчених і психологів: К. Гросс, Ф. Міллер, Г. Спенсер, К. Блер, З. Фрейд. Але жодна з цих теорій, як заявляє

С.П. Рубінштейн, не охоплює її суті. Гра доступна дитині й не осягнена для вченого.

У педагогіці розрізняють такі види ігор:

- ігри-маніпуляції – у процесі таких ігор дорослі вчать дітей предметним діям, знайомлять їх з формою, кольором, призначенням предметів (для дітей до 3-х років);
- рольові – це ігри, в яких на основі життєвих або художніх уявлень, самостійно або за допомогою дорослих творчо відтворюються дітьми соціальні відносини або матеріальні об'єкти;
- рухливі – це ігри, головною метою яких є фізичне виховання. Вони потребують від працівників активних рухових дій, спрямованих на досягнення умовної мети;
- дидактичні – це ігри, спеціально створені педагогікою з навчально-виховною метою, яка бере на себе функцію інтелектуального розвитку.

Психологи вважають, що в цілому рівень психічного і фізичного розвитку дітей дозволяє учням шести і семи років упоратись із систематичною навчальною роботою. Але вони відрізняються підвищеною подразливістю, емоційністю, досить швидкою стомленістю, нестійкою увагою, ситуативністю поведінки. Може виникнути психологічне напруження як результат реакції на нову обстановку, новий режим життя. Вчорашній дошколярик повинен засвоїти масу нових обов'язків, правил, привчатися до системного навчання. А малята, як відомо, не терплять одноманітності. Головним видом їхньої діяльності до школи була гра. Недаремно її називають королевою дитинства, бо вона найбільше засвоєна малечею. А в школі нові, більш складні психологічні умови. Швидко й легко налаштуватися на навчання, на жаль, вдається не всім. Щоб полегшити цей «болісний перехід», учителі нашої школи на уроках використовують ігрові прийоми, застосовують у навчальному процесі ситуації з ігровою мотивацією.

Дітям легше перейти в шкільне середовище саме за допомогою гри. В умовах гри вони краще зосереджуються і запам'ятовують більше, ніж в умовах, коли їм просто пропонують запам'ятати.

Упроваджуючи гру в процес уроку, треба намагатися дбати про те, щоб основне дидактичне завдання, що складає зміст гри, відповідало навчальній меті уроку, було для дітей посильним, сприяло максимальній активізації розумової діяльності.

Гру застосовують на всіх етапах уроку: при вивченні нового матеріалу, закріпленні знань та на етапі перевірки знань, умінь, навичок. На уроках перевагу треба віддавати тим іграм, які передбачають участь більшості дітей класу, щоб вони мали змогу швидко відповідати, зосереджувати довільну увагу.

У педагогіці вирішальне значення має перший момент – перша зустріч, перше спілкування, перші слова.

Якими словами розпочне вчитель урок? Це суттєво і важливо. Мабуть, багато хто пам'ятає вірш С. Маршака «Розмова з першим класом». У період навчання грамоти можна розпочати урок у формі діалогу з дітьми.

Приязно, із посмішкою вчитель запитує клас:

- Хто із вас, хто із вас,

Запізнівсь сьогодні в клас?

З цілковитою відповідальністю діти запевняють:

- Тридцять тут уже сидять

І готові працювать.

На деяких уроках як організуючий момент звучить віршик:

- Дзеленчить дзвоник,

У клас гонить.

Дзеленчи, дзеленчи,

Ми вже в класі – замовчи.

Це, по-перше, організовує дітей, по-друге, ненав'язливо формує навички правильної вимови і, нарешті, розвиває пам'ять. Оволодіння українською мовою і розпочинається з таких ось промовок. Дітям це до вподоби.

Вони – істоти діяльні, непосидючі. Учням (школярам) дуже приємно, коли до них звертаються по допомогу, і з радістю відгукуються, коли від них щось залежить. Учитель апелює до їхньої природної чуйності та щедрості душі. На дошці – малюнок із зображенням лисиці та зайчика.

- Діти, у лісі, під кущиком, заховався зайчик. Він тремтить від холоду і страху. Поруч стереже його хитрюща хижа злодійка лисиця. Вона поставила умову, якщо ви ... (далі – навчальні цілі уроку або ж окремі види робіт):

- Підберіть слова-ознаки до слів «лисиця» (заєць).

- Придумайте гарне речення про лисицю.

- Назвіть 10 слів на тему «лісові мешканці, ліс », - і вона відпустить сірого.

Щоб розвивати правильну вимову, вдавалися ми до ігор-хороводів, яким властивий рух по колу з промовлянням. Лічилками, про які згадаємо пізніше, обираємо «кашовара», який ходить із горщиком і дерев'яною ложкою вимішує кашу. Діти, взявшись за руки, ходять навколо нього й промовляють:

Іди, іди, дощику,
Зварю тобі борщику
У повному горщику.
Тобі каша, а нам борщ,
Щоб густіший падав дощ.

Потім «кашовара» змінює інший.

Ця гра доречна при вивченні букви «щ». Діти намагаються чітко, виразно вимовляти вивчену букву. Розвивається пам'ять, вимова. Отже, у такий спосіб досягається навчальна мета, крім того, дітям цікавий власне процес гри.

Увагу, спостережливість і мову учнів розвиває й гра «Художник».

Учень, що взяв на себе роль художника, промовляє наступні слова:

Намалюю я портрет,
Тільки чий – поки секрет.
Відгадайте, прошу я:
Чий портрет малюю я?

Художник малює усний портрет одного із учнів:

- У нього світле волосся, голубі очі, весела посмішка. На ньому... Учні з цікавістю слухають і вгадують свого товариша.

Часто на уроках лічилка вирішує, кому «водити», щоб усе було по-справедливому.

Неабияку роль у розвитку інтелектуальних здібностей відіграють вправи-ігри на розвиток пам'яті. Розвиваємо смислову пам'ять, наприклад, такою ігровою діяльністю: учитель зачитує 10 пар слів, між якими є смисловий зв'язок. Потім через невеликий інтервал часу читають лише одне слово з кожної пари, а учні повинні в цей час пригадати друге слово з його пари. При оцінюванні підраховується число правильно відтворених пар. Якщо відтворено 6 пар із 10, то можна вважати результат позитивним.

Стіл – вечеря,	прямокутник – сторони,
ліс – лисиця,	місток – ріка,
дуб – жолудь,	додавання – сума,
школа – учні,	дерево – стовбур,
ведмідь – барліг,	акваріум – риби.

Часто гостями на уроках у нас є Зайчик-вухань, Кіт у чоботях, Буратіно, Незнайко, лісові мешканці. Вони знайомлять дітей із новою буквою, дають завдання, сперечаються з учнями, навчаються в них, як поводитися, як писати. Багато подорожуємо, в цей час виконуючи навчальні та розвивальні цілі. При цьому формуються логічне мислення, мова, творча уява, діти проявляють велику активність. Гра допомагає рухатись від легкого, зрозумілого до більш складного, поживляє пізнавальний процес використання портретів казкових осіб. Дітям пропонується вгадати, про кого йде мова. Наприклад: спекли, втік, зустрічав, з'їла. Хто це був? Або відгадуючи задає навідні питання, щоб зрозуміти, кого йому слід упізнавати, як-от: який за віком, де проживає, це особа жіночої чи чоловічої статі...?

Це зумовлює розвиток мислення, мовлення, уваги, кмітливості.

1.2. Вплив дидактичної гри на розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів.

Слід зауважити, що освітнє й виховне значення має не будь-яка гра, а лише та, що передбачає пізнавальну діяльність учасників, тобто дидактична гра.

Особливість дидактичних ігор полягає в тому, що вони своїм змістом здійснюють навчання, несуть у собі навчальні завдання, розв'язання яких проходить засобами активної, захоплюючої для дітей ігрової діяльності.

Дидактична гра містить у собі кілька компонентів: зміст, ігрові дії, дидактичну задачу. Дуже важливо, щоб кожен із компонентів не був загублений, інакше ефективність дидактичної гри може бути зведена до нуля.

Зміст дидактичних ігор полягає в тому, що дітям пропонується вирішити розумові завдання, складені дорослими в цікавій ігровій формі.

Ігрові дії складають сюжет ігри, але це не завжди практичні зовнішні дії, коли треба щось ретельно розглянути порівняти, розробити тощо. Це часто важкі розумові дії, зумовлені процесами цілеспрямованого сприйняття, спостереження, порівняння, згадування засвоєного раніше.

Правила гри спрямовують діяльність дітей, забезпечують виконання ними поставленої задачі. Їх краще давати частинами, тому що запам'ятати всі правила молодшим школярам важко. З деякими правилами дітей можна ознайомити в процесі гри. Правила допомагають учителю керувати грою, мають навчальний, організаційний, дисциплінуючий характер, справляють регулюючий вплив на існуючі відносини між учасниками, особливо в іграх з елементами порівняння, змагання. Виконання правил потребує чесності, засвоєння способів та культури спілкування, відповідальності, точності.

Гра може бути проведена на будь-якому етапі уроку (повідомлення, закріплення, систематизація) та на уроці кожного типу. Якщо гра використовується під час пояснення нового матеріалу, то в ній повинні бути продумані практичні дії дітей з групами предметів чи малюнків. При

закріпленні матеріалу потрібно використовувати ігри, де застосовуються вивчені закони й надбані навички.

Гра на будь-якому етапі уроку повинна бути посиленою, цікавою, включати різні види діяльності учнів.

Тривалість однієї гри в середньому складає 3-5 хвилин. Кількість ігор на одному уроці – не більше трьох: одна – на початку уроку - повинна допомогти зацікавити, організувати дитину; друга – у середині уроку - повинна спрямувати на засвоєння теми; третя – наприкінці уроку- може носити творчий характер. Бажано закінчити урок грою, це зніме втому та залишить гарне враження від уроку.

Дуже важливим моментом є відбір програмового змісту для дидактичних ігор, чітка постановка дидактичних завдань на основі принципу комплексного підходу до розвитку особистості.

Керування дидактичною грою здійснює педагог. Він заздалегідь визначає місце та роль гри в навчально-виховному процесі, її зв'язок з іншими методами й прийомами роботи, продумує можливі варіанти ускладнення (спрощення), її органічний зв'язок з іншими частинами уроку. При цьому необхідно обов'язково відокремити ті знання, уміння, навички, які необхідно сформувати у дітей.

Плануючи проведення гри на уроці, ніколи не можна забувати, що урок – це праця, копітка робота. Гра – лише невеликий елемент уроку, який сприяє досягненню головної мети. Не треба привчати дітей до того, щоб на кожному уроці вони чекали нових ігор або казкових героїв. Потрібен послідовний перехід від уроків, насичених ігровими ситуаціями, до уроків, де гра є нагородою за роботу на уроці або використовується для активізації уваги: весела хвилинка-жарт, гра-мандрівка в країну Знань чи світ Чисел.

Ігрові прийоми, що застосовуються на уроці, повинні знаходитись у тісному зв'язку з наочністю, темою уроку, його завданнями.

Залучення до навчального процесу гри або ігрової ситуації приводить до того, що учні, захоплені грою, непомітно для себе набувають певних знань, умінь та навичок.

Основні функції дидактичної гри на уроці:

1. Дидактичні ігри забезпечують вироблення навичок навчальної роботи.
2. Гра є одним із засобів розвитку психічних процесів, які дуже необхідні для навчального процесу: мислення, уваги, пам'яті тощо.
3. У процесі гри виробляються загальнонавчальні уміння та навички самостійної роботи.
4. Виробляються навички самоконтролю та самооцінки через використання різних видів взаємоконтролю і взаємооцінки.
5. Гра сприяє подоланню бар'єру між «зовнішнім світом знання» і психікою дитини. Ігрова дія дозволяє засвоїти те, що заздалегідь викликає в дитини страх невідомості, постійно навіювану повагу до шкільної премудрості, що заважає вільному засвоєнню матеріалу.
6. У процесі гри складаються умови для засвоєння соціальних ролей та його середовища, у якому проходить навчання дитини (роль учителя, роль контролера).

Доцільність використання гри залежить також від знань, умінь і навичок учнів та від складності дидактичних завдань, які стоять перед ними. Гра допомагає учням, коли важко, коли є необхідність створити додатковий емоційний фон навчання, опосередковано впливати на хід і результати їхньої діяльності.

За своєю будовою дидактичні ігри поділяються на:

- Сюжетно-рольові;
- Ігри-вправи;
- Ігри на додавання цілого, виключення зайвого;
- Ігри-драматизації;
- «Ігри-конструювання» тощо.

У сюжетно-рольових іграх є всі елементи рольової гри: сюжет, роль, ігрові дії, ігрові правила. Вони не потребують особливої підготовки, тут потрібна лише ретельна продуманість ходу таких уроків.

Сюжетні ігри можна проводити весь навчальний день. Залежно від конкретної дидактичної мети нестандартного уроку, його змісту, індивідуальних вікових і психологічних особливостей дітей, сюжетно-рольову гру можна проводити як з одним учнем, так і з групою або цілим класом. Теми ігор можуть бути різноманітними: «Я – вчитель» (у роботі з дитячою книгою); «Диктор радіо й телебачення» (як форма стимулювання техніки читання на уроках рідної мови); «Листоноша» (на уроках мови, математики, природознавства); «Відгадайте», «Буратіно» (на всіх уроках); «Помічники Айболита», «Яке слово заговорило?».

Ігри-вправи включають певний програмовий зміст, втілений в ігрову форму. У них є елемент загадки, ігрові дії та правила. Ці ігри мають за мету розвиток розумових операцій (аналіз, порівняння, виділення головного, аналогія, класифікація, узагальнення). Ігри-вправи потребують менше часу на їх проведення, ніж попередні. Але слід підкреслити, що сюжетно-рольові дидактичні ігри викликають більший інтерес в учнів, ніж ігри-вправи. Прикладами ігор-вправ можуть бути такі: «Будівельники», «З якого дерева лист?», «Чого не вистачає?», «Знайди такий колір», «Що змінилося?», «Який предмет зайвий?», «Хто грає?», «Що довше?» тощо.

Ігри на додавання цілого або виключення зайвого сприяють переходу від наочно-образного мислення до логічного. До цієї групи належать також ігри-класифікації. Наприклад, гра «Що зайве?».

В іграх - драматизаціях удосконалюється звукова вимова, збільшується словниковий запас, виробляються уміння використовувати жести, міміку, інтонацію. Ці ігри допомагають у розв'язанні завдань естетичного виховання, формують уміння передавати почуття та вчинки дійових осіб, виражаючи при цьому своє ставлення до їх моральної суті. Творчий характер цих ігор

виявляється в тому, що діти ніби перевтілюються в тих, кого вони зображають, вони вірять «у правду гри» та щиро радіють або сумують залежно від змісту.

В іграх-конструюваннях закріплюються і розвиваються конструктивні вміння та навички, формується творче мислення, удосконалюються здібності, розвиваються естетичні потреби.

За характером пізнавальної діяльності дидактичні ігри поділяються на:

1. Ігри, які вимагають від дітей виконавчої діяльності.
2. Ігри, у ході яких діти виконують відтворюючу діяльність.
3. Ігри, у яких запрограмована контролююча діяльність учнів.
4. Ігри, за допомогою яких діти виконують перетворюючу діяльність.
5. Ігри, які включають елементи пошукової діяльності.

Використання дидактичних ігор приносить добрі результати, якщо гра повністю відповідає меті та завданню уроку і в ній беруть активну участь усі діти.

Спочатку молодші школярі виявляють інтереси тільки до ігрової ситуації, а вже потім – до закладеної в ній навчального матеріалу. Поступово пробуджується інтерес і до самого предмету, виробляються такі важливі загальнонавчальні уміння та навички, як порівняння, узагальнення, абстрагування.

Поєднуючи дві форми діяльності – гру і навчання, педагогові необхідно зберегти ще й самостійний характер гри, ту радість і задоволення, які вона дає дітям, і одночасно прагнути, щоб діти набували запланованих знань, навичок, щоб здійснювалися якісні зміни в розвитку пізнавальних здібностей. Важливо, щоб сам педагог не поділяв у свідомості дітей навчання та гру, тобто необхідно відразу ставити перед дітьми ігрову задачу: «А зараз ми дізнаємося, хто у нас найуважніший...», «Діти, допоможіть Хрюші та Степашці. Вони посперечалися про...».

Проведення гри потребує від учителя високої майстерності: він повинен доступно викласти сюжет, розташувати ролі, поставити перед учнями пізнавальну задачу, підготувати необхідне знаряддя, зробити потрібні записи на

дошці, і тому, щоб проведена гра дала позитивний результат, учителеві необхідно дотримуватись багатьох вимог.

Готуючись до уроку, учитель продумує кожний ігровий момент, з'ясовує мету даної гри, щоб отримати певні відомості про засвоєння матеріалу. Педагог ставить перед учнями задачу та організовує дії, аналізує й оцінює їх результати. Якщо дидактична задача прихована сюжетом гри, роллю, ігровими діями, то в процесі бесіди з дітьми вчитель повинен звернути на це увагу.

Пояснення гри має бути емоційним, коротким, логічним, зрозумілим. Якщо гра є новою для дітей, то корисно не тільки докладно пояснити, як грати, але й провести гру біля дошки з усім класом, пам'ятаючи, що краще один раз побачити, ніж сто раз почути.

Завдання вчителя полягає також у забезпеченні належного темпу гри, зберігання емоційного настрою дітей, підтриманні їх інтересу до поставленої мети. Уже навіть повідомлення назви гри, загадкова інтонація, зниження або підсилення голосу створює в дітей ігровий настрій.

Проведення дидактичної гри вимагає від учителя вміння залучати до гри всіх дітей (якщо біля дошки працює декілька учнів, то всі останні повинні виконувати роль контролерів, судів, вчителя, використовуючи при цьому засоби зворотнього зв'язку), знаходити спосіб підбадьорити недостатньо активних, за необхідності допомагати, підтримувати інтерес, інтелектуальне напруження.

Учителю не треба поспішати з підказкою, краще своєчасно запропонувати інтригуючі питання, висловити здивування, пожартувати.

Кожна гра повинна бути доведена до кінця, до отримання результатів. Для вчителя – це показник розвитку дітей, для учнів – їх досягнення, яке дає задоволення, почуття гордості, упевненість у своїх силах. Щоб не порушувати враження від гри, помилки учнів необхідно аналізувати не під час гри, а наприкінці гри. Педагог повинен ставитись тактовно до дітей, які припустили помилки, наприклад, сказати дитині, що якщо вона ще не стала капітаном, то обов'язково ним стане, якщо дійсно буде старанною. При підбитті підсумків

змагання треба звертати увагу на злагоджену працю учасників команд, що сприятиме вихованню почуття колективізму. Треба так будувати урок, щоб протягом уроку в класі підтримувався позитивний емоційний настрій.

У сучасній науково-методичній літературі вчитель початкових класів за бажанням чимало знайде дидактичних ігор, які активізують пізнавальну діяльність школярів і підвищують якість навчання.

Досить чітко простежується завдання на розвиток пізнавальних інтересів у нових підручниках. Тут збільшено кількість вправ, спрямованих на розвиток уваги, спостережливості, вміння аналізувати, порівнювати, помічати приховану закономірність, відрізнити щось нове.

Ці вправи мають за мету:

1. Підвищити рівень розвитку і розширити їхній кругозір для того, щоб:
  - а) учити спостерігати, думати, аналізувати, розмірковувати;
  - б) розвивати образне й логічне мислення, уяву;
  - в) формувати навички планування, аналізу, самоконтролю, вміння висувати нові цілі.
2. Допомогти учням розкривати їхні здібності.
3. Викликати бажання самостійно займатися творчою діяльністю.
4. Виховувати в дітей волю, наполегливість у досягненні мети.

Це позитивна сторона організації дидактичних ігор.

Віддаючи належне грі як засобу навчання, необхідно пам'ятати, що навіть дидактична гра не може і в жодному разі не повинна підмінювати собою відомі методи навчання.

На практиці вчитель зустрічається і з тіньовою стороною: порушенням правил учнями, небажанням, частіше – невмінням включитися в гру в зв'язку з прогалинами в знаннях, виникненням конфліктних ситуацій.

Подібні явища не такі вже й рідкісні, вони виникають у результаті педагогічних помилок. Тому вчитель повинен завжди вивчати психологічні особливості дітей і враховувати ці знання у своїй роботі.

Міцні знання, уміння й навички учні набувають у процесі активної пізнавальної діяльності, найважливішою передумовою якої є інтерес. Прояв інтересу до справи – запорука успіху її виконання. Адже він розкриває особливості дитини, спрямовує всю її увагу на певні прагнення.

Він спонукає учня проникати в суть явищ, наполегливо шукати зв'язки між ними, долати труднощі в розв'язуванні завдань, діяти в певному порядку. Якщо заняття в школі одноманітні, не несуть нового змісту, не цікаві за формою, подача матеріалу не емоційна, то інтерес до навчання втрачається. Знання, засвоєнні без інтересу, не забарвленні власними позитивними відношеннями, емоціями не стають корисними – це мертвий вантаж.

Інтерес – це найважливіший стимул розширення кругозору дитини, набуття знань, збагаченню інтелекту в цілому. Він тісно пов'язаний з багатьма процесами психічного розвитку дитини – сприйняттям, мисленням, уявою, пам'яттю, волею та емоціями.

Ігрові ситуації допомагають підтримувати інтерес дітей до уроку, забезпечувати емоційне розвантаження, запобігати емоційній перевтомі, сприяють розвитку здібностей молодших школярів. Крім цього, гра допомагає активізувати увагу дітей, швидко залучати всіх учнів до діяльності.

Виконуючи всі ці вимоги, учитель може домогтися свідомого та міцного засвоєння знань, без особливих зусиль та напруження з боку дітей.

Важливо, щоб ігрова задача повністю збігалася з навчальною. Не можна забувати, що за грою стоїть навчальний процес, і завдання вчителя – навчити малюка самостійно вчитися, формувати в нього потребу активно ставитись до навчального процесу. Частка ігрового методу в процесі навчання повинна зменшуватись відповідно до того, як у дітей розвиваються пізнавальні інтереси і вони оволодівають елементами навчальної діяльності.

При такому підході гра в навчанні молодших школярів постає не тільки формою, але й важливішим засобом навчання, який доповнює існуючу систему засобів навчання і виховання.

Ефективність навчання дітей через гру визначається як віковими особливостями молодшого шкільного віку, так і потенційними можливостями ігрової діяльності, творчої за своєю суттю.

Таким чином, єдиний правильний шлях, який веде до прискорення пізнання, складається із застосування методів навчання, які сприяють прискоренню інтелектуального розвитку (мається на увазі без шкоди фізичному розвитку, а в гармонійній єдності з ним). До таких методів належить навчання, засноване на використанні дидактичних ігор, які сприяють підвищенню інтересу до предмета, забезпечують доступність програмового матеріалу, активізують розумову діяльність учнів, розвивають спостережливість, кмітливість. Дидактична гра є тією формою організації життєдіяльності молодшого школяра, в умовах якої педагог може, застосовуючи різні методи, виховувати особистість дитини, її суспільну спрямованість.

РОЗДІЛ II.
ІГРОМАНЯ
В КРАЇНІ
БУКВАРІЇ

Любий друже! Привіт!

Я – Ігроманя. Ти здивуєшся, що за незвичайне ім'я?

Я – весела, допитлива дівчинка. Звуть мене Маня. Але я дуже люблю гратися. Тому мої друзі називають мене Ігроманя. Одного разу вони запросили мене до країни Букварії. Скільки нового, цікавого і захоплюючого я побачила там. Я навчилась читати і з задоволенням подружуся з тобою, проведу тебе в цікавий світ звуків і букв української мови, у країну Букварію.

ІГРОВІ
ЗАВДАННЯ
ПІД ЧАС
ОЗНАЙОМЛЕННЯ
ЗІ СЛОВОМ

РОЗДІЛ II. « ІГРОМАНЯ У КРАЇНІ БУКВАРІЇ »

2.1. Ігри під час знайомства зі словами.

Гра «Слово заблукало».

Мешканці пустелі – пінгвіни,
 А верблюди плавають на крижині.
 Шофери знають смак в малині,
 Ведмеді їздять на машині.
 Швидко ходить черепаха
 Колючий лев у траві таїться
 Їжак могутній не віда страху.
 Полює на нього лисиця.
 Нема ні складу тут, ні ладу...
 Тож ви усуньте оці вади,
 І все зробіть як слід. Гарзд!

Гра «Пари слів».

Вчитель звертається до дітей:

- Я назву кілька пар слів. Ви маєте запам'ятати слова в парах. Потім я назву якесь з перших слів, а ви пригадайте його «пару».

Кицька – молоко

Хлопчик – машина

Стіл – пиріг

* * *

Зошит – олівець

Школа – учень

Музика – радіо

Гру можна ускладнити, запропонувати запам'ятати більшу кількість пар слів.

Вода – басейн

Ніч – зорі

Дорога – світлофор

Магазин – продавець

Молоко – каструля

Подарунок – іменинник

* * *

Клумба – квітка

Книжка – портфель

Човен – рибалка

Поїзд – вокзал

Чай – бутерброд

Телевізор – мультфільм

Гра «Трапляється – не трапляється!»

Цю гру можна проводити під час фізкультхвилинки. Вчитель говорить, а діти уважно слухають. Якщо таке буває – діти залишаються на місці, коли ж ні – присідають.

- Вовк блукає лісом.
- Вовк на дереві сидить.
- У каструлі чашка вариться.
- Кицька на даху гуляє.
- Човен по небу пливе.
- Миша любить сир.
- Кіт купив ковбасу.
- Онук молодший від дідуся.
- На лузі крокодил пасеться.
- Кролик їсть травичку.
- Вночі йде дощ.

Гра «Збери слова у кошик».

Перед початком гри кожна дитина отримує по три фантики (фантиком може бути кружечок, квадратик, кулька, кубик та ін.).

Учитель бере кошик, називає будь-яке слово і кладе до кошика фантик. Після цього він подає дитині кошик і пропонує зробити так само, тобто назвати

слово і покласти фантик. Якщо дитина правильно зрозуміла інструкцію, то вона називає своє слово, кладе фантик і передає кошик сусідові. Якщо ж назвати слово гравець не може, то передає кошик далі пустим. Довго думати і затримувати у себе не дозволяється. Час від часу вчитель забирає кошик собі і змінює «тип» слова (якщо діти називають тільки іменники – пропонує прикметник, дієслово, числівник і т. д.).

Виграє той, хто першим покладе у кошик всі три фантики (переможцями можуть бути і перші 2 – 5 учнів).

Гра «частинка слова „-ко”»

Учитель.

Жила собі частинка слова «-ко». Вона була дуже неслухняною та пустотливою тому бігала від одного слова до іншого, усе місця собі знайти не могла. Зате завдяки цьому непосидючому «-ко» з'являлося дуже багато всіляких хороших слів. Зараз, малята, я буду називати ці слова, а ви виразно їх повторюйте та розповідайте мені, де саме — на початку чи в кінці — у кожному із цих слів знайшло собі місце пустотливе «-ко».

Словесний матеріал для гри. Коза, корівка, молоко, коник, далеко, Сашко, кошик, котик, котушка, хвалько, козак тощо.

Гра «Згадай слово».

Вчитель називає ознаки якогось предмета, а учні вгадують, про що мова.

- Круглий, великий, гумовий, легкий ... (м'яч)
- Темна, велика, низька, дощова ... (хмара)
- Холодна, чиста, прозора, стрімка ... (вода, річка)
- Білий, холодний, пухнастий ... (сніг)

Тепер вчитель навпаки показує предмет, а учні називають його ознаки:

➤ Яблуко яке? (Смачне, солодке, стигле, соковите, червоне).

➤ Книжка яка? (Велика, товста, цікава, повчальна).

➤ Ведмідь який? (Вайлуватий, лахматий, великий, сердитий).

➤ Квіти які? (Барвисті, червоні, пишні, строкаті, великі)

* * *

Визначить за діями, яке слово загадано:

➤ Сходить, світить, гріє ... (сонце)

➤ Шумить, сигналізує, мчить ... (машина)

➤ Готує, прибирає, купує, любить, шиє, пече ... (мама)

➤ Слухаються, допомагають, грають, вчаться ... (діти)

➤ Мукає, жує, пасеться ... (корова)

* * *

Тепер учні самі називають слова-дії:

Що чинить кицька, коли бачить мишку? (Підкрадається, плигає, ловить).

* * *

Уважно роздивіться малюнок і назвіть лише слова-дії.

Гра «Кажу навпаки»

Великий - ... (маленький)	Чистий - ... (брудний)
Товстий - ... (тонкий)	Хворий - ... (здоровий)
Чорний - ... (білий)	Ледачий - ... (працелюбний)
Гарячий - ... (холодний)	Сильний - ... (слабкий)
Порожній ... (повний)	Широкий - ... (вузький)
Легкий - ... (важкий)	Кислий - ... (солодкий)
Твердий - ... (м'який)	Дитячий - ... (дорослий)

II. Ігрові завдання при ознайомленні зі звуковою стороною слова.

Тисячі різноманітних звуків оточують людину в квартирі (стукіт годинника, дзвінок телефону) й на вулиці (шелестіння листя, дзюрчання струмка, шурхіт колес по асфальту, лай собаки, нявчання кішки, спів пташок).

Дощ, як хлопчик по стежині,

Туп-туп-туп,

Дзюркотить вода із ринви:

Хлюп-хлюп-хлюп.

І гуркоче грім у небі:

Го-го-го!

Блискавиця б'є по хмарі

Батогом.   П. Мостовий

«Няв-няв-няв», - муркоче киця.

«Гав-гав-гав», завив Сірко.

А яка домашня птиця

Промовляє: «Ко-ко-ко?»

Хто на лузі «му-у» гукає?

Хто «тьох-тьох» співа в садку?

Хто так сонце зустрічає:

«Ку-ку-рік? Ку-ку-ріку?»

Хто «ців-ців» щебече в стрісі?

Хто «жу-жу» в квітах співа?

Хто кричить «Ку-ку» у лісі?

Хто скрегоче «Ква-ква-ква»?

Л. Колос

Після прослуховування цих віршів доцільно дітям запропонувати гру

«Хто як розмовляє».

Опис гри: учитель учням роздає малюнки із зображенням тварин, явищ природи, машин. Потім пропоную спробувати передати, як «розмовляють» песик, півник, курочка, горобчик; як дзвенить дзвінок, гримить грім, шумить машина і т.д.

Та серед звуків, які ви щойно спробували передати ми легко вирізняємо звуки людської мови. Чим же відрізняються вони від решти звуків? Вони несуть нам особливу інформацію. У мові все має звуковий вираз. Кожен звук у слові посідає своє місце. Якщо його перемінити – слово чи просто зруйнується, чи перетвориться на зовсім інше.

Навчання грамоти розпочинається саме з опанування звуків.

Вільно минає повітря крізь рот,

Наче вітерець чарівний.

Голос зростає, співає – і от –

Народжено звук ... **(голосний)**

Голосні плигають в пісеньці дзвінко,

Можуть заплакати і закричать.

Заколисають в колисці дитину,

Та не бажають свистіть і бурчать.

Приголосні натомість же раді

Шелестіти, шепотіти, скрипіти,

Навіть пирхати і шипіти,

Та не хочуть вони співати.

В. Берестов

Гра «Назви перший звук у слові».

Вчитель демонструє дітям ляльку Буратіно, розігруючи сценку:

- Буратіно прийшов до школи і не знає з якого звука починається його ім'я.

Діти, допоможіть йому.

- А тепер, визначте, з яких звуків починаються ваші імена.

Гра «шелестіння вітру»

На початку гри учитель загадує малятам загадку:

Хтось невидимий літає,
Кущі, дерево, гойдає,
Листячком соб і шумить,
Ще й травою шелестить...
Певно, знають наші діти:
Цей пустун—звичайний...(вітер).

Учитель.

-Діти, який звук створює вітер,коли колише гілки,бавиться листячком на деревах,гойдає трави?(Вітер шумить, шелестить: ш-ш-ш.)

Потім учням пропонують «показати», який шелест створює легенький та сильний вітер.

(Школярі вимовляють протяжно звук [ш] із різною голосовою динамікою: спочатку тихо, потім голосно.)

А чи знаєте ви, малята, що голосок вітру ми можемо почути та знайти і в різних словах? Якщо, звісно, будемо уважно - уважно їх слухати. Учитель називає малюкам ряд слів,інтонаційно виокремлюючи в них заданий звук. Завдання учнів : повторювати кожне слово з такою самою інтонацією, чітко вимовляючи шиплячий звук [ш]. Словесний матеріал для гри.

Шум, шелест, шурхіт, шарудіння, шовк, шерсть, шепіт, шипшина, ширина, комиш, шерех,пошук, шушукання.

Вимовляючи слова, діти можуть гойдати піднятими вгору руками (зображувати «вітер»).

Гра «Магазин іграшок». Вчитель кладе на імпровізований прилавок кілька іграшок і пропонує дітям: «Ви можете придбати будь-яку іграшку, коли правильно визначите перший звук у слові, яким вона називається».

Послухайте римовки. Який звук у них повторюється частіше за інших?

Спить спокійно ситий сом,
Дивиться солодкий сон. [С]

Мишко по лісу пішов,
Мишко шишечки знайшов. [Ш]

Дзижчить над силу старий жук,
Важкий на жукові кожух. [Ж]

Підвівся на горбик
Герой наш Єгорчик. [Г]

Щіткою чешу щеня,
Бо брудний пес, як свиня. [Щ]

Гра «Підкажи Петрущі звук».

Вчитель оголошує:

- До нас у гості завітав Петрушка. Він зараз називатиме слова, але у деяких навмисне не вимовлятиме останній звук. Його ви маєте підказати.

- Чорновухе кошеня грілося на сонечк...[у]
- Учень тримає в руці зоши...[т]
- На лісову галявину вибіг вов...[к]
- По стовбуру стукав строкатий дятле...[л]
- Білка сховала горішки в дупл...[і]
- Біля ставка гуляли качк...[и]

Гра «Скільки звуків у слові?»

Вчитель швидко називає слово й лише раз. Діти мають повторити його тихо, неприродно розтягнуто, у «чашечку» своїх долоньок. «Чашечка» потрібна їм, аби звуки «не загубилися». (Друг, птах, кавун, машина, мороз, голова, коробка, лось, бабуся і т.п.).

Гра «Звуки заблукали».

Послухайте віршики й назвіть звуки, що заблукали.

Невідомо, як це сталось.

Тільки звуки заблукали:

Скочили у чийсь дім
 Й господарничають в нім!
 Кричить мисливець: «Вір – не вір
 Мене полює хижий звір!» [з] – (звір)
 Здивувалися коти:
 «Мишка, повная води?» [с] – (миска)
 Ляльку випустивши з рук
 Маша мчить до мами:
 «Там повзе зелений бук
 З довгими вусами». [ж] – (жук)
 Здіймає хвилі море синє,
 Й кружляють маєчки над ними. [ч] – (чаєчки)

Гра «Підкажи слово»

Сергійко знав колись чимало віршиків. Та одного разу він почав пригадувати їх, але призабув окремі слова. Підкажи йому ці слова :

Бичок

Іде бичок, хитається,

Зітхає на ходу:

- Ой, кладочка кінчається,

Я зараз .....(упаду!)

Зайчатко

Про зайча дівча не дбало -

Від дощу не заховало.

Ждати помочі нізвідки,

Геть промокло - аж до ...(нитки!)

Кораблик

Шапка-матроска, мотузка в руці,

Я тягну кораблик по бистрій ріці.

Услід жабенята безперестанно

Благають мене:

- Покатай. ... (капітане!)

Слон

Нумо спати!

Вже бичок примостився на бочок.

Сплять у ліжку ведмежата,

Тільки слон не хоче спати.

Головою чемно він

шле матусі свій ... (уклін.)

Лошатко

Я люблю своє лошатко,

Причешу його спочатку,

Гребінцем пригладжу хвостик -

Ми ж із ним поїдем в ... (гості!)

Таня

Наша Таня вголос плаче,

Вкинула у річку м'ячик,

Тихіш, Танюша, не плач!

Не потоне в річці ... (м'яч)

Ведмедик

Упустили Мишка з лавки,

Відірвали Мишку лапку,

Та не кинуть його, схоже,

Бо ведмедик він ... (хороший).

Знайомство зі словами – назвами живих та неживих предметів

Гра «Хто уважніший?»

Вчитель називає слова, коли діти чують назву живого предмета- плескають в долоні, якщо – неживий предмет – без оплесків.

Гойдалка, водій, стіл, собака, лікар, чоботи, продавець, яблуко, ножиці, артист, музикант, інструмент, друг, книжка, вихователь, ялинка, подарунок, повар, учень, лампочка.

ІГРОВІ
ЗАВДАННЯ
ПІД ЧАС
ОЗНАЙОМЛЕННЯ
З РЕЧЕННЯМ

Цікаві завдання.

Завдання 1.

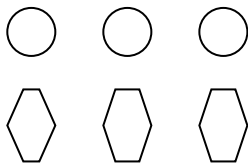
Уважно роздивіться малюнок.

- Що роблять кошенята?

(Кошенята п'ють молоко).

Така відповідь називається реченням. Я покажу його за допомогою слів-фішок.

Спробуйте самі скласти речення. Спочатку назвіть, хто зображений на малюнку, а потім розкажіть, чим він займається.

Діти складають речення, водночас виставляючи слова-фішки.

- Скільки фішок в кожному реченні? (Скільки фішок – стільки й слів).

Завдання 2. Знайомство зі схемою (графічною моделлю) речення.

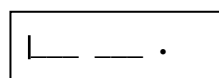
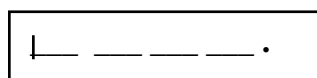
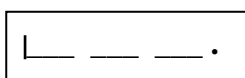
Як же занотувати в зошитах ті речення, що ми з вами придумали? Адже ми ще не вміємо писати? Давайте замість фішок малювати в зошитах рисочки.

Скільки фішок-слів, стільки й рисок.

Вислухайте речення і подумайте.

- Яка зі схем відповідає даному реченню?

Іде дощ.

- Чому ви так вирішили?

- Як ви гадаєте, навіщо наприкінці ставиться крапка?
- Навіщо потрібно виділяти початок й кінцівку речення?

Завдання 3.

Учитель читає текст, не вирізняючи інтонацією кінцівки речення.

Влітку діти були на дачі. Хлопчики грали у футбол. Дівчата збирали квіти. В річці купалися, загоряли. Книжки читали всі разом. Гарно відпочили малята!

- Чи зрозуміли, про що я вам читала? Чому? Як ми відокремлюємо одне речення від одного в усній мові?

(Учитель читає ще раз, інтонуючи й роблячи паузи наприкінці речення).

- Як виділяються речення на письмі?

(На початку речення – велика літера, в кінці - крапка).

Завдання 4. Вправи на складання схем речень.

Перевір себе!

Прийшла весна.

Пташка мостила гніздо.

Діти повернулися з прогулянки.

Сонечко яскраво світить.

Завдання 5. Складіть речення за малюнком і запропонованою схемою.

(Малюнки)

Виглянуло сонечко.

Собака гризе кістку.

Завдання 6 «Склади речення».

Учитель показує малюнок, а діти придумують речення, яке складається:

- з двох слів,
- з трьох слів,
- з чотирьох слів.

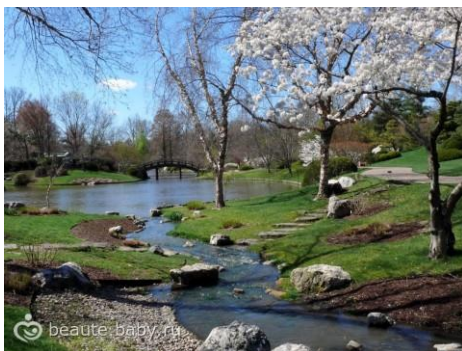
Гра «Розділи речення».

Вчитель читає по рядках, не вирізняючи інтонацією кінцівки речення. Діти повинні сприйняти на слух кінець речення і порахувати кількість слів .

Влітку діти були на дачі. Хлопчики грали у футбол . Дівчатка збирали квіти. В річці купалися, загоряли. Книжки читали всі разом. Гарно відпочили хлоп'ята.

Гра «Склади схему речення»

- Прийшла весна.
- Пташка мостила гніздо.

Ускладнити завдання можна, подавши речення з прийменниками.

- Діти повернулися зі школи
- В кріслі сиділа бабуся.
- Сашко та Вовчик гуляють.

ЦІКАВІ ВПРАВИ
ТА ІГРОВІ ЗАВДАННЯ
ПІД ЧАС НАВЧАННЯ
ГРАМОТИ

Голосиста буква А
 Твій букварик відкрива.
 Не одна вона іде,
 А всю азбуку веде. В. Гринько

Казка.

На лісовій галявині мешкало собі звірятко в назві якого був звук [а].
 відгадайте, хто це був? (Заєць).

Мав він город, де росли овочі, в назвах яких теж містився звук [а]. Як ви
 гадаєте, що то за овочі? (Капуста, морква, картопля, кабачки).

Восени він зібрав урожай і покликав у гості сусідів. Кожен приніс для
 його діточок-зайчиків іграшку, в назві якої теж був звук [а]. Як ви гадаєте, що
 то були за іграшки? (Автобус, машина, лялька, пірамідка та ін). Зайчики були
 дуже раді!

На що схожа буква А ?

А яка ж та буква А ?

Що нагадує вона?

Досить схожих є прикмет:

Мов шпаківня, мов намет,

Мов курінь, що на баштані

Буква А здалася Тані.

В. Гринько

Загадки

Жовте, соковите, на дерев'янку надіто. (Абрикос)

З самісінької Африки

Привіз дядько Панас

Маленькому Івасику

Солодкий ... (ананас)

Я не їм вівса, ні сіна
 Дайте випити бензину –
 Усіх коней обжену,
 Куди хочеш побіжу. (Автомашина)

Скоромовки

Агрус, агрус, агрусина –
 Як зелена намистина.
 Агрус коле, як зривати, -
 Швидше мама помагати!
 Агрус, агрус, агрустинки –
 Вже нарвала пів корзинки.

Ой, весела Василюнка,
 Василюнка–веселика.
 А Маша, мов кваша.
 Кисне й кисне Маша! Г. Бойко

Мовні ігри

«Луна»

Вчитель називає слова, а діти хором останній склад.

Волошка (ка), крига (га), зима (ма), борода (да), п'ятак (так), ваза (за),
 ручка (ка).

«Яке слово заховалось?»

Вчитель називає склади, а учні добирають слова за цими складами.

Ра- (-кета, -влик, -нок)
 Па- (-лка, -кунок, -пка, -рта)
 За- (кат, -ець, -мерз, -мок)
 Та- (-то, -нок, -ксі, -рас)

«Збери намисто»

Визначення початкового та кінцевого звуку у слові.

Акула – апельсин – Ніна – ананас – сова – Африка - ...

«Впізнай з першого погляду»

Як почувете у слові

Звук А, звук А,

Дружно плескайте в долоні –

Це задача не важка.

Слова: бабуся, літо, сонце, криниця, залізо, зозуля, гараж, басейн, місто, морозиво, зима.

Б

Буква **Б** – як барабан,
Що звучить
На весь майдан.

Загадки

Стрімко вибігли на гору

Дві подружки білокорі.

Дощик їм полоще кіски.

Звуть подружок цих ... (берізки)

Що за дивна непосида

На стежину шишки кида? (Білка)

Веселі віршики

Проти сонечка бичок

Білий виставив бочок:

Я не буду більш брикати,

Краще буду засмагати. В. Каменчук

Біля озера щодня

Бавить жаба жабеня.

Обіймає лапкою,

Називає жабкою.

Скоромовка

Бобер на березі з бобренятами бублики пік.

Потішка

Цілий день біля воріт
Вчив баранчик алфавіт.
Добре вимучив себе
Та завчив лиш букву Б.

Мовні ігри

«Нумо, прочитай!»

(Робота з анаграмою)

абарбна	абарн	ребет	набан
(барабан)	(баран)	(берет)	(банан)

«Складовий аукціон»

Ба- (-ран, -ня, -нан)
Боро- (-да, -вик, -на)
Бу- (-лка, -тон, -дяк)

«Букви жартують»

Лисичка знає назубок
Смачненьку казку «Колосок». («Колобок»).

Жучка будку не доїла.

Сита вже, більш не схотіла. (Булку)

На острові був ураган,

З пальми упав спілий баран. (Банан)

В

У лісі зеленім
Метелик живе.
Він крильце згорнув –
І став схожим на «ве».

Загадки

Влітку медом ласував,
 Досхочу малини мав.
 А як впав глибокий сніг,
 Він поспати трохи ліг. (Ведмідь)

Червоненька і смачненька,
 Дуже з вигляду гарненька,
 І боки у неї пишні,
 Літом смачно їсти ... (вишні)

Що літає, крил не має,
 Але крила підіймає? (Вітер)

Веселий віршик

Вовк до школи не ходив.
 Вовк уроків не учив.
 Не читав і не писав,
 І по нотах не співав,
 Так й нічого він не знав. Г. Бойко

Скоромовка

У кухаря Валерика
 Розварились вареники
 Розварились вареники ...
 Варениці у Валерика! Г. Бойко

Акрівіри

Вона приходить за зимою.
 Ех, яка чудова це пора!
 Сніг уже розтанув в полі,
 На будинках, на стодолі.
 А як тепло вже на дворі!

Мовні ігри

«Згадай слова на букву В»

Тварини: вовк, ведмідь, вівця, віслук ...

Дерева: верба, вільха, вишня ...

Чоловічі імена: Віктор, Василь, Володимир, Вадим ...

Жіночі імена: Валентина, вікторія, Віра, Валерія ...

«Складовий аукціон»

Ва- (-рта, -та, -рити, -ня)

Ві- (-ник, -яло, -тер, -кно)

Во- (-рота, -їн, -да)

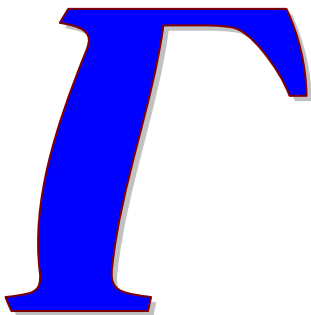
«Навпаки»

Назвіть слова, протилежні за значенням

Вранці – (ввечері)

Широкий – (вузький)

Низько – (висок)

Буква «Г» - поглянь яка:

Схожа геть на гусака.

Спритно шию вигинає

Й слів багато починає:

Голос, грім, гриби, Ганнуся

Гречка, гори, голуб, гуси.

Загадки

Ростом він маленький,

Сірий, чепурненький.

Справжній молодець.

Хто він? (горобець)

Стоїть при дорозі на одній нозі.

Шапочку має, та нікого не вітає. (Гриб)

Веселі віршики

Жовтопузий карапуз

Йшов городом і загруз,
 Бо насіння стільки має,
 Що аж боки роздимає.

Через те й загруз гарбуз. Г. Храпач

Він стрибає – скік та скік!

І співає цілий рік:

«Коло хати жив, жив, жив,
 Довгу зиму пережив».

Он який він молодець

Цей сіренький горобець.

М. Качала

Скоромовка

У грака є гра така –
 Рахувать горішки.
 З гілки білочка гука:
 - Дай мені хоч трішки!

Мовні ігри

«Звук заблукав»

На неї птах сідає,
 Вона його гойдає,
 А звук ви замініть –
 Звірятком стане вмить. (Гілка - білка)

З дзвінком в кінці

Пора у лісі нас збирати,

З глухим – негайно

Треба лікувати. (Гриб - грип)

«Чарівний ланцюжок»

Змініть спочатку першу букву, а потім останню.

Гора – кора – нора – пора   Гора – горн – горе – горб

Г

Буква Г з ріжком вгорі
 Посміхнулась дітворі:
 - Щоб дзвінкіше чули мову
 Я прийшла в абетку знову.

Веселі віршики

Гудзик гава загубила –
 Розшукати захотіла.
 Дзьоби раз і дзьоби два:
 - Ох, висока ж ця трава!
 Гляньте: гуля он яка
 В гультяяки гусака!
 Гуска, гнівається:
 - Горе!

Гулі гояться не скоро ... Т. Коломієць

Гавина порада

Що за гвалт зчинився на подвір'ї зранку?
 Загубила гудзик гава біля ганку.
 З дерева за нею гедзь спостерігав.

І порадив гаві не ловити гав. І. Січовик

Загадки

Сів на залізо, поїду – не злізу.
 По товстому льоду у сніжну погоду. (Гринджолята)

Синя, та не слива,
 На лоба сяде –
 Тиждень сидить. (Гуля)

Скоромовка

Галка гречно газдувала,
 Гогель-могель зготувала.

Гедзь наївся просто жах
Гудзик тріснув на штанцях.

Мовні ігри

«Впіймай звук [г]»

Гудзик-пудзик колихався,
Із ниточки обірвався.
Упав на цибулю,
Набив собі гулю.
Гвалт!

«Додай слово»

Гава летіла, на ганок ... (Сіла).
Агрус поїла й далі ... (Полетіла).

«Віднови слова»

..ава, ..анок, ..рунт, а..рус, ..ел..отали
Гава, ганок, ґрунт, агрус, гелготали.

Д

Взяв паперу аркуш чистий
І накреслив урочисто Д.
Ну, а відтак вийшов дім,
Над ним і дах.

Загадки

Мене частенько кличуть люди,
А як прийду – ховатись будуть. (Дощ)
Б'ється, стука молоток,
Поправляє нам садок. (Дятел)
Я на сонці золотом сяю.
Родичів багато маю.
Гарбузову господиню,
Усі знають. Хто я? ... (Диня)

Веселі віршики

Дрізд до дятла: - Добрий день!

Дуб здоровий, не впаде?

Дятел дзьобом дріботить:

- Двісті років простоїть!   О. Кононенко

Дівчинка я – українка,

А зовуть мене Даринка.

А а дідусь мій – козак.

В нього вуса – ось такі!

Скоромовка

В нашім домі дим, дим.

Ой ходім туди, ходім.

Рятувати треба дім.

Чистомовки

Ди-ди-ди – вийшли гуси з ... (Води)

Ді-ді-ді – риба плаває в ... (Воді)

Потішка

Диби-диби, диби-би,

Пішла баба по гриби,

А дід по опеньки

В неділю раненько.

Мовні ігри

«Знайди зайве»

Джмелі, дятел, бджола, ведмідь, заєць, індик, лебідь, тигр. (зайве: заєць, тигр)

«Звук заблукав»

На галявині весною

Виріс зубик молодий. (Дубик)

Сіли в ложку – та айда,

Річкою пливе вода. (Лодку)

Мама з бочками пішла

По дорозі край села. (дочками)

Е

Здивувалася дитина:
Від стовпця аж три жердини!
Здогадалися: «Еге!
Це, напевне, буква **Е**». В. Гринько

Загадки

Люблять дорослі і діти його,
Дуже смачне і солодке воно.
У вашому роті розтане само,
Лишиться паличка, це - ... (Ескімо)

Не спортсмен, не чоловік,
А на лижах цілий вік.
Землю риє, а не звір,
У труді цей богатир. (Екскаватор)

Веселі віршики

Емма маленька пекла пиріжки,
Рівно, гарненько складала на дечку.
Леся до Емми в гості прибуде.
Емма вгощать пиріжечками буде. В. Кравчук

- Е-е-е! – гукала буква **Е**,
- не забудьте і мене
Едельвейсом привітати
Або з **Е** слова назвати.

Скоромовки

Летів перепел перед перепелицею перед перепелицею.
Елгу – птах, літять не вміє,
Він про небо тільки мріє.

Мовні ігри

«Ходить буква рядами»

Хід гри: дітям роздають букви, що позначають уже вивчені приголосні звуки.
Далі одна дитина (ведучий) під звуки віршика обходить ряди. В руках він

тримає букву **Е**. При останніх словах віршика він повинен вибрати якусь букву із тих, біля яких він в цей час проходить. Вибрана дитина високо піднімає свою букву, читає злиття і називає слово з таким сполученням звуків.

Наприклад: **Д** та **Е** – дерево, **Т** та **Е** – теля. Якщо вибраний учень справляється із завданням, то тепер ведучим стає він.

Вірш-лічилка, що супроводжує гру:

Ходить буква рядами,
Дружить хоче із нами.
Кого за руку візьме –
Хай той слово назве.

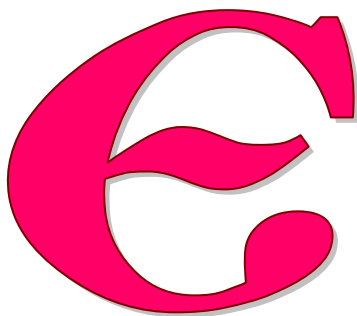
«Де звук?»

(На початку, в середині, в кінці слова)

Дерево, Ему, місце, ракета, тоненьке, екран, зелене, екскаватор, метро.

«Буква загубилась»

З..л..ніє жито, з..л..н..,
Хороші гості у м..н.. .
З..л..ніє жито, щ.. й ов..с.
Сьогодні зібрався рід наш ув..сь.

Буква **Є** – яка ж вона?

Наче скибка кавуна.

Кавуна хлоп'я просило,

Двічі скибку надкусило.

В. Гринько

Загадки

Є у лісі звір пухнастий,
А у нього хвіст смугастий.
Знає звір багато нот,
Називається ... (єнот)

Довгі вуха має,

Швидко в лісі стрибає. (Заєць)

Веселі віршики

Полюбля єнот ожину,
Може їсти без зупину.
Не будь жадібним, єнотик,
Бо болітиме животик.

Є нікуди не втікає,
Є про звірів усе знає.
І про зайчика подбає.
Сумувати Є не вміє,
Є завжди лише радіє.
Гляне він на букву Є –
І забуде лихо своє.

Чистомовки

Яець-єць-єць - подув сильний вітерець.
Ає-ає-ає - вже весною повиває.
Ість-ість-ість - вже з'явився перший гість.
Ок-ок-ок - голубіє пролісок.

Скоромовка

Дід Євген й онук Євген
Єриком пливуть ген-ген.

Мовні ігри

«Які слова об'єднала буква Є?»

сі
ла
ку
ми
ри

Є

малю
чита
співа
літа
віта

Є

«Хто це вмiє робити?»

Навчає, доглядає, турбується (вихователь).

Любить, ремонтує, допомагає, виховує (тато).

Кукурікає (пiвень).

Квакає (жаба).

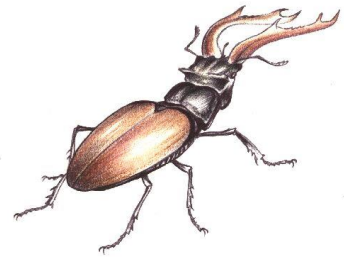
Ж

Навіщо **Ж** багато ніжок?

Не бачимо її доріжок.

А втім, ця літера злегка

Скидається на ж-ж-ж-жука

Загадки

Така велика, довгошия
І вища за найбільшу шафу,
Така розумна і красива
У зоопарку є ... (жирфа)

Дивний ключ у небі лине,
Не залізний, а пташиний.
Цим ключем в останній млі
Відлітають ... (жирвлі)

Скоромовки

У їжака – їжачки,

У вужа – вужачки.

Не живуть вужаки

Де живуть їжаки.

Жив жук під жоржиною

І дружив із жабкою.

Кабан жолуді шукає,

Жолудь жолудя питає:

«Жолудь, братику, скажи,

Де кабанчик? Покажи!»

Чистомовка

Жук літає у горі

І дзинчить: «Жу-жу».

Вуж сховася у норі

І шипить: «Шу-шу».

Шелестить трава: «Ша-ша».

Пилка дзенькає: «Дза-дза».

Краплі падають: «Тень-тень».

Повний звуків цілий день.

Веселі віршики

«Жаль!» - жалілася бджола.

Я у лісі не жила.

Я не вчилася у школі,

Бо збирала мед у полі.

Але з дітками дружу.

Їм співаю: «Жу, жу, жу...»   Г. Чубач

В теплу днину журавель

Вийшов на озерце.

Жабенята всі підряд

Жух! На саме денце.

Жабенята – жух ... в латаття.

В жабеняток жовті плаття.

Жовті квіточки цвітуть...

Журавлі їх не знайдуть.   В. Гринько

Мовні ігри

«Віри-завдання від Ігромані»

Я збрала жуків чимало,

Та вони всі повтікали.

Я за ними. Ну й дива!

Заповзли вони в слова:

«Жар, кажан, пожежа,
Жито, жаба, вежа,
Баклажан, пружина,
Жало, вуж, крижина...»
Де жуки ці? Покажіть,
Позбирати допоможіть!

«Закінчи слівце»

Жа- (-ба, -ра, -тка)

Жо- (лудь, -втий, -ржина)

Жу- (-ки, -равель, -рнал)

Жи- (-то, -ти, -ття)

З

Мов казковий змій повзе
По сторінці буква «зе».

Загадки

Він із казки, він із пісні,
В нього зубки, як залізні.
Капустину він гризе,
Зветься звір на букву З. (Засць)

У савані бігав кінь
І від спеки шукав тінь.
Притулився він до тину,
Та й заснув десь на годину.
А прокинувся: - Що за диво?
Чорні смуги вкрили тіло! (Зебра)

Веселий віршик

В зоопарк збиралась Зіна,
Повклала до корзини
І зефір, і мармелад,
І цукерок довгий ряд.

Пригостити всіх звірят:
Зебру, зайця, дикобраза ...
Щоб нікого не образить.

Скоромовки

Захар заліз на перелаз.
Захарку, злізь!
Захарку, злазь!
Зумів залізти –
Знай, як злізти!
Семен сіно віз - не довів:
Лишив сани – узяв віз.

Потішка

Запитав у Зіни Гліб:
- Звідкіля береться хліб?
Розвела руками Зіна:
- Звідкіля ж? із магазину.

Мовні ігри

«Літери ридають»

Ридають літери у кожному рядочку:
Від слів лишилися тільки шматочки.
Один початок є на всіх,
І той згубився як на гріх.
Тож треба його відшукати
Щоб всі слова ті врятувати.

-зуля, -ря, -шит, -лото
-ець, -кон, -пас, -хист.

Зо

За

«Слово розсипалося»

Хто швидше складе з поданих літер слово:

Г А З У Б Р

А В З А Р Т

Л Я З У З О

И

Молоток я роздобув.
З трьох дощечок букву збив.
Ти на неї подивись,
Буква **И** – не помились.

Чистомовки

И-и-и - посадила Оля огірки,
И-и-и - поливала грядки залюбки,
Ай-ай-ай - виріс в Олі славний урожай.

Скоромовка

Терли, мили, килимок,
Та зробили дірку,
А тепер у килимку
Є у нас квартира.

Мовні ігри

«Злови звук [и]»

Я пірну на глибину,
До рибок в гості зазирну!
Та школа, на глибині
Нічого не чуть мені.

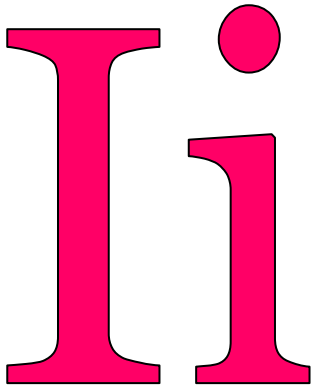
* * *

Три лисички, три сестрички.
Миють лапки, миють личка.
Не виводить тато-лис
Їх немитими у ліс.

«Склади заплутались»

шитзо	кибику	бигри
(зошит)	(кубики)	(гриби)

Підкинув хлопчик м'ячика,
А вийшла буква «і»,
Що тягнеться до крапочки
Маленької вгорі.

Веселі віршики

І підслухало розмову,
І з'єднало слово з словом.
І виспіває пісні,
І веселі, і сумні.
Над собою крапку носить,
І нічого нас не просить.   Г. Чубач

- Ей, стовпчику!
- Я не стовпчик!
- Ей, хлопчику!
- Я не хлопчик.
- Хто ж ти?
- Буква і!
- Що в тебе на голові? Шапка?
- Ні. Крапка!

Загадки

Бігли білі їжаки,
Погубились в них голки.
А тепер усі голки
Почіплялись на гілки. (Іній)

Натужиться, напружиться,
Почне лопотати, по-чудному белькотати. (Індик)

Скоромовка

Чи то лис, чи то ліс,
Чи то кинь, чи то кінь,

Чи то кит, чи то кіт –
Звуки плутати не слід.

Мовні ігри

«Знайди спільний звук»

Іра, ікра, кіно, лікар, білі, вікно, літо.

«Упіймай букву І»

Вранці часу я не гаю,
На зарядку вибігаю,
Марширую, присідаю,
Легко бігаю, стрибаю,
І не стомлююсь ні трішки,
Бо я дужі маю ніжки. І. Січовик

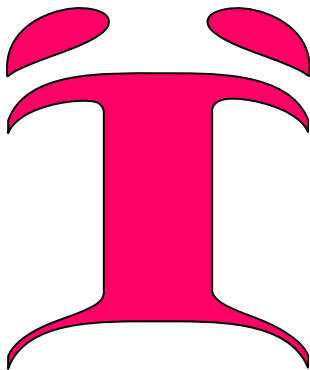

«Назвіть одним словом»

Лялька, ведмідь, машинка, барабан - ... (іграшки)

Шафа, стілець, стіл, ліжка - ... (меблі)

Ірина, Інна, Ніна, Ліза - ... (імена)

Із квіточками ваза
Неначе буква «І»
Стоїть усім на радість
На шафі угорі.

Л. Андрієнко

Загадки

Коллючий клубочок

Прибіг у садочок. (Їжачок)

Стоять красуні на воді,

Вінки в них білі й золоті. (Лілеї)

Синє небо. Жовтий лан.

Ти в своїй країні – пан.

Що це, діти, за країна?

Це прекрасна ... (Україна)

Веселий віршик

Біг маленький їжачок,
 Зачепився за гачок.
 Бідолаха сяк і так,
 Не відчепиться ніяк.
 Так до вечора й сидів
 Дуже їсти захотів.
 І пішли їжаченята
 Рятувати свого брата.   В. Гринько

Мовні ігри

«Впіймай букву Ї»

Їжак покликав їсти й пити
 Своїх маленьких їжачків.
 Та не схотіли їсти діти –
 Він їхню їжу сам поїв.   Н. Забіла

«Один - багато»

Гай – (гаї), коровай – (короваї), край – (краї), водограй – (водограї), звичай – (звичаї).

Й

Буква схожа дуже-дуже
 На свою сестрицю И.
 Їй панує капелюшок –
 Ось диви!

Загадки

Живе вона у морі синім,
 Та не тюлень це і не морж.
 Я підкажу вам: це рибина
 Ну, а зовуть цю рибу ... (йорж)

Впав учора з дерева
 Бідний наш Федот.
 Ходить весь обмазаний

Тепер у жовтий ... (йод)

Веселі віршики

Чи то дощик ллє довола,
 Чи лютує завірюха,
 Буква «й» ніде й ніколи
 Не скидає капелюха.

І. Січовик

Ей, малий! Ти хто такий?
 Я – не хто. А буква «й».
 Щоб мене не сплутать з «и»
 Я купив берет новий.
 Не великий, не малий.
 Подивіться, ось який.

Г. Чубач

Йди-ко, йоржику сюди!
 Онде крихти хліба: -
 Йорж не вийде із води,
 Йорж не птах, а риба.

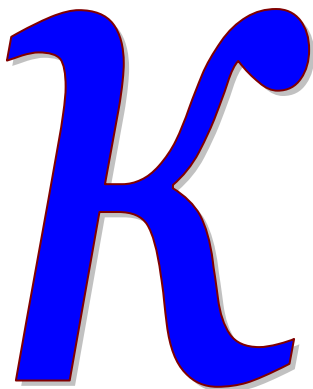
Т. Коломієць

Мовна гра

«Утвори слова»

Зроби з кожного слова наказ. Наприклад: спів – співай.

Малюнок - ... (малюй)	Читання - ... (читай)
Гра - ... (грай)	Мити - ... (мий)
Сіяти - ... (сій)	Пити - ... (пий)

Каченята йшли рядочком.
 Раптом гілочку знайшли,
 Із якої два листочки
 Вниз і в гору відросли.
 Качка дітям: - Ках, ках, ка.
 Придивіться: буква **К**.

Чистомовка

Ко-ко-ко – вип’єм молоко.

Ок-ок-ок – маленький жучок.

Ки-ки-ки – смішні малюки.

Ик-ик-ик – засміявся Петрик.

Веселі віршики

«Кар! Кар! Сир не крав» -

Ворон ворону кричав.

А сорока скоком-боком,

І на сир той – косим оком.

Поки ворони кричали,

То сорока сир украла.

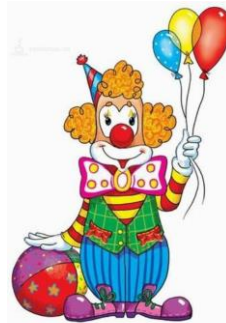
Я клоун кумедний,

Я клоун не славу.

Приходьте до мене

Скоріш на виставу.

Г. Чубач

Загадки

На хвилиночку у гості,

Я б до друзів покотився,

Та прив’язаний за хвостик

З того дня, як народився. (Кавун)

Хвостик пухнастий, довгі вуса.

Вушка маленькі, лапки м’якенькі. (Котик)

Наче сонячні клубочки

Хтось розсипав біля квочки.

Хто це там пищить, малята?

Здогадалися? (Курчата)

Скоромовки

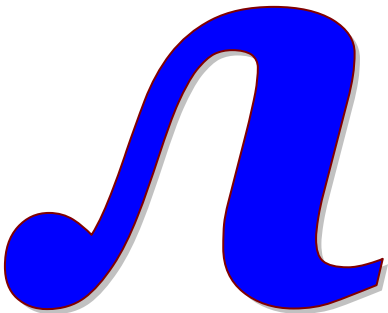
Качечка криче – каченят не баче.

Кличе качечка курчат: - Чи не бачили качат?

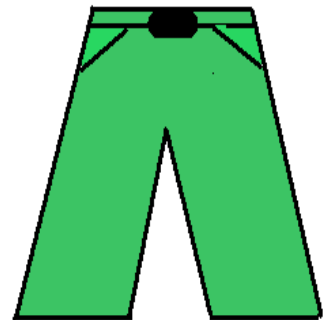
Під кленочком клоун Клим вибиває клином клин.

Жарт

Кіт з Рябком були друзяки.
 Котик нишком у собаки
 Брав щоразу м'ясо, сало,
 А Рябко зітхав у тузі:
 «Хай бере, на те ми друзі».
 Діти, ви скажіть мені:
 Кіт був друг Рябкові?

На що схожа буква Л
 Літера «Л» дуже схожа на ці
 Намальовані поруч зелені штанці.

То не ляпка – закаляпка,
 Не карлючка на листку –
 Буква Л зігнула лапку,
 Наче в кішечки, м'яку.

Загадки

Швидко скрізь цей птах літає,
 Безліч мошок поїдає,
 За вікном гніздо будує,
 Тільки в нас він не зимує. (Ластівка)

Руда, пухнаста,
 Хижа, зубаста. (Лисиця)

Дерев'яні дві конячки
 Мчать мене униз на вскачки.
 А коли я спотикаюсь,
 За дві палиці тримаюсь. (Лижі)

Чистомовки

Ла-ла-ла – дрова пилить ... (пила)

Ли-ли-ли – квіти ми ... (полили)

Лі-лі-лі – наші дітки ... (малі)

Скоромовка

Дівчинка Люба

Всім людям люба,

Тому що Любі

Всі люди любі.

Веселий віршик

Лис Микита в лісі жив.

Лис Микита ліс любив.

Лиш прокинеться він рано –

Ліс шумить йому гілками.

Лише сонечко зійде –

Лис Микита лісом йде. Г. Чубач

Мовні ігри

«Буква загубилася»

..астівка, го..уб, ..е..ека, ..ис.

«Впіймай звук»

Коли діти чують слово зі звуком [л], [л’], то плескають у долоні:

У літак сідає лис.

З міста він летить у ліс.

А лисиця й лисенята

Виглядати будуть тата.

Т. Коломієць

Дві сестрички-невелички

Одягли нові спіднички,

Узялись міцніш за руки –

І гулять мерщій на луки.

Біжимо – не доженем,

Не сестричок – букву М.

В. Гринько

М

Веселі віршики

Малювали мавпенята
 Мавпу-маму, мавпу-тата,
 Малювали мальву-квітку,
 Будуть малярами дітки. Т. Коломієць

Мавпеня, машинку, м'яч,
 Не наздоженеш, хоч плач.
 Всім, хто азбуку вивчає,
 Буква **М** допомагає.

Загадки

Мені мама з магазину
 Принесла в обгортці – зиму.
 Я її за мить зігрів.
 Як? А дуже просто – з'їв! (Морозиво)

Як не бий, вік не заплаче,
 Тільки сам завзято скаче. (М'яч)

Скоромовки

Для синків-молодців
 Мати напекла млинців.
 І хвалили молодці
 Ті млинці на молоці.

Мовні ігри

«У магазині»

«Купіть» іграшки, у назвах яких є буква **М**. (Машина, метелик, мавпочка, меблі, ведмідь).

«Знайди зайве слово»

Цвях, мотоцикл, мотузка, мрія.
 Замок, гудзик, математика, макарони.
 Колесо, змія, молоток, метелик.

Н

Буква «Н» - немов драбинка
Дошки дві і перетинка.

Веселі віршики

Носоріг уздовж доріг
Насіяв незабудок
І написав:
«Не насмітіть! Не наступіть!
І не зірвіть! –
Нехай на радість будуть!»

* * *

Норці не потрібна нірка –
Носить норка теплу шкірку.
На снігу слідів стежинка,
Норці взимку тепло в спинку.

О. Кононенко

Чистомовки

На-на-на – смішна новина,
Но-но-но – добірне зерно,
Ну-ну-ну – житечка нажну.
Ні-ні-ні – сонце у вікні.

Загадки

Я тільки під ковдру залізу,
Йому потрапляю в полон.
Дивлюся немов телевизор,
Цікавий, з пригодами ... (Сон)

Махнула птиця крилом –
Закрила півсвіту чорним рядном. (Ніч)

Скоромовка

Ніжки, ніжки, ноженята!
 Годі, годі нудьгувати.
 Нумо всі на килимок,
 Потанцюєм гопачок.

Мовні ігри

«Букви жартують»

Мишкам хвалилась бабуся стара:

- Кіт не страшний -

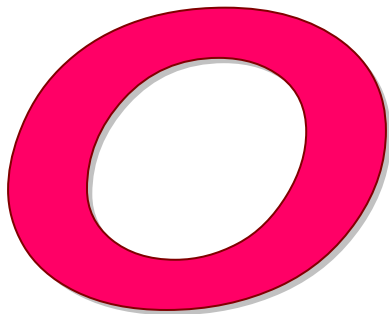
В нас глибока гора. (Нора)

«Дощик»

Які літери змила хмаринка?

..і..а, с..іп, н..ти, ..о..оріг.

(Ніна, сніп, ноти, носоріг)

Дивовижна буква ця ...

Ні початку, ні кінця.

Допоможіть Ігромані відгадати загадки.

Загадки

Довгі палички кругленькі,
 Сині, жовті, червоненькі,
 На папері походили,
 Кольори свої лишили.
 Звуться палички оці
 Кольорові ... (Олівці)

А що то за коні стоять припоні:
 Довгасті, голчасті, зеленої масті,
 Нікого не возять, лише самі просять? (Огірки)

Хто всі дерева у лісах
У золото пофарбував? (Осінь)

Чистомовки

Ок-ок-ок – я зірвала ... (огірок)
Ко-ко-ко – їм рум'яне ... (яблуко)

Веселі віршики

- Ослику, ослику!
Що в твоєму возику?
- Огірки за копійки,
І овес – задарма весь!

Т.Коломієць

Ослик книжечку читає,
Бо він хоче знати,
Чом не можуть, як орли,
Ослики літати.
Якби ослик крила мав,
Він би дуже просто
Полетів за океан
На зелений острів.

Вивчіть разом з Ігроманею скоромовки

Скоромовки

Оса осі в осінні дні
Сумні виспіває пісні.
Тумани сиві на росі –
Сховатись ніде вже осі.

Орел на горі, перо на орлі.

Мовні ігри

«Одягни колобка»

У що може бути вдягнений Колобок? Доберіть слова із звуком [о].

(Сорочка, костюм, пальто, кофта).

Як назвати одним словом ці речі? (Одяг)

«Що зайве?»

Вилучити предмети, у назві яких немає звука [о].

Осика, малина, сонце, небо.

Окуляри, вікно, верба, обруч.

Береза, колобок, осел, абрикос.

Колесо, кущ, морозиво, молоко.

П

Гарні хлопці-молодці

Закопали два стовпці.

Третій їм допомагав –

Поперечину поклав.

І на втіху дітворі

Буква «П» вже у дворі.

Веселі віршики

Півень півневі співав:

«Я сьогодні рано встав!»

Потім вилетів на пліт –

Заспівав на цілий світ:

«Я співати так люблю,

Що ніколи не просплю!»

Г. Чубач

Півдня працював павучок

Наткав павутинок пучок.

Почав помаленьку привчати

Панчішки плести павучаток.

М. Заєць

Загадки

Між крижин відважно плава,

Обганяє пароплави.

То ж, ви знаєте, що він

Називається ... (пінгвін)

Скрізь, неначе крокодил,
Встромить ніс-насос.
І якщо почує пил –
Всмокче ... (пилосос)

Скоромовки

Пильно поле пильнували
Перепелів полювали.
Наш Прокіп зварив окріп.
До окропу вкинув кропу.
Буде юшка для Прокопа.

Мовні ігри

«У яких іменах живе буква П?»

Оксана, Павло, Килинка, Остап, Павлинка, Опанас, Пилип, Оленка, Петро.

«Буква загубилась»

Слова спокійно жили в книжці, в яку вдалось пролізти мишці.

Вона початки відкусила, у себе в нірці схоронила.

..илип, ..ісок, ..илка, ..алка, ..асіка, ..авук, ..олінка, ..авлинка.

Р

Виліз равлик на стеблинку
Зупинився і завмер.
На собі несе хатинку
А вона як буква Р.

Загадки

Має клешні й довгі вуса.
Я і сам його боюся.
Бо щіпає, мов гусак.
Ну, а звуть щіпаку ... (рак)

Я на сонце дуже схожа –
Золотиста, ніжна, гожа.

Я щоранку розквітаю,
Промінцями всіх вітаю.
Відгадати вам не важко,
Що за квітка я? ... (Ромашка)

Чистомовка

Ра-ра-ра – під горою є нора,
Ру-ру-ру – лисиця шмигнула в нору,
Рі-рі-рі – лис з лисичкою в норі.

Веселі віршики

Тигреня мале ричить,
Яку букву воно вчить?

І. Січовик

Серед ночі два кроти
Налякались темноти,
Тож втекли мерщій із двору
У свою глибоку нору.

По рецепту на базарі
Вибрав дятел окуляри.
Натягнув собі на ніс,
Полетів трудитись в ліс.
Хитрий жук забивсь під кору
У осінню хмуру пору.
Сів на сук: - Стук – стук.
І загинув жук.
От які-то окуляри
Вибрав дятел на базарі.

Мовні ігри

Ігроманя волає:

- Допомоги потребує.

Жодне слово не складу я.

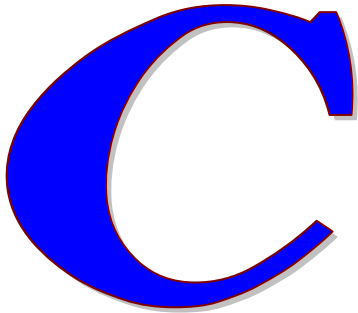
А А Р М – рама, І Р К – рік, М А Х Р А – хмара, Б И Р А – риба.

«Хто краще збирається до школи»

Назвати всі слова із звуком [р], що означають предмети, які треба взяти до школи. (Ручка, ранець, приписи, буквар, підручник, папір, фарби).

Виграє той, хто назве останнє слово (або більше слів).

Буква С, буква С ...

Посміхається Олесь:

Мов пів бублика смачного,

А чому це він не весь?

Веселі віршики

Спить старий сердитий сом,

Сниться сому синій сон.

Сонце пестить поплавок,

Сом сопе на весь ставок.

О. Кононенко

Сонячний зайчик спати лягає,

Скраю подушки світло дрімає.

Сам прокидається, скочить із хати

Сонечку-мамі сон розказати.

Л. Стрельчик

Сніговику, сніговику!

Скажи нам, а навіщо

Тобі дали таку мітлу,

Яка за небо вища?

- Я тишком-нишком уночі

Сніг підмету з дороги,

Щоб діти, з дому ідучи,

Не замочили ноги.

Загадки

На городі в нас росте

Сонце ясне, золоте,

Жовте око, жовті вії,

Та чомусь воно не гріє. (Соняшник)

Ніжна зірка срібно-біла
 На рукав з гори злетіла.
 Я приніс її сюди –
 Стала крапелькой води. (Сніжинка)

Чистомовки

Са-са-са – у лісі лисонька-краса,
 Су-су-су – має довгу косу,
 Сі-сі-сі – очі карі розкосі,
 Со-со-со – хвостик ніби колесо.

Іс-іс-іс – ми йдемо в ліс,
 Ас-ас-ас – гриби чекають на нас,
 Си-си-си – кошик швидко неси.

Скоромовка

Допоможи Ігромані швидко мовити скоромовку.
 Сорока сорок років сорока нитками сорок сорочок вишивала.
 Сорока сорок сорочок на сорок сороченят одягала.

Мовні ігри

Гра «Що до чого?»

У долоні бийте дружно,
 Коли взято слово слушно.
 Коли ж слово зайве буде,
 Тихо будьте, добрі люди!

На городі ростуть: салат, капуста, сосна, редиска, сосиска.
 У небі літають: ластівки, дикі гуси, снігурі, собаки, синиці.
 Плавають у річці: лини, коропи, коти, раки, карасі.

Гра «Назви одним словом»

Салатниця, сковорідка, склянка, каструля. (Посуд)
 Сандали, босоніжки, черевики. (Взуття)
 Осика, ясен, сосна. (Дерева)

T

Молоточок, молоточок,
Поможи забить гвіздочок!

- Мною ви не заб'єте,

Я ж залізна буква Т!

Загадки

- Є у мене вірний друг,
Має він чудовий слух.

І говорить голосами
Моїх друзів, тата й мами.

Як же звати мого друга?

- Всім відомо, це папуга!

- Помиляєшся, Антон,

Зветься друг мій, ... (телефон)

Квітки пахучі

Та голки дуже колючі. (Троянда)

Сидить баба на грядках,

Вся закутана в хустках. (Капуста)

Веселий віршик

Вивчи віршик разом з Ігроманею.

Тато-тигр, тигриця мама

Тихо ходять чагарями.

Тигреня ричати вчиться –

Тигра всякий звір боїться.

О. Кононенко

Скоромовка

Терпку редьку терка терла.

Терпка редька в горлі дерла.

Стерли редьку, й гостру тертку

Перевісили на жердку.

В. Кравчук

Мовні ігри

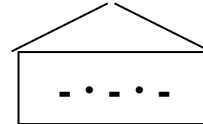
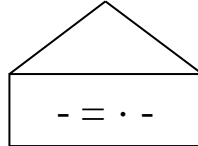
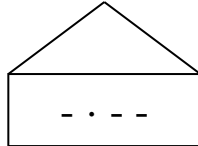
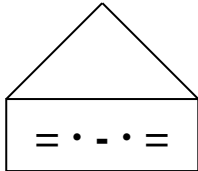
«Який склад зайвий?»

..итка

(Ни-, сі-, ту-, ті-, но-, пли-)

«У якому будинку живе тваринка?»

Тигр, кріт, тюлень, котик

У долині жив удав

Удавав, що все він знав.

Удавав, що все умів.

У траві хвостом вертів.

У ріку лише дивився –

Удавав, що вже умився.

Загадки

Красивий, щедрий, рідний край

І мова наша солов'їна,

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься ... (Україна)

Ось до класу всіх скликає

Голосистий цей дзвінок,

А ми радо поспішаєм

Не в садок, а на ... (урок)

Він нам, як мама, дорогий,

Він хоче нас навчити

Любити край чудовий свій,

Це мудрий наш ... (учитель)

Скоромовка

Улітку учити учневі уроки – морока.

Чистомовка

У-у-у!

Песик у кутку.

Цуценяток п'ять кудлатих

Полягало біля хати.

У-у-у!

Мовні ігри

«Упіймай звук [у]»

Коли діти чують звук [у], то плескають у долоні.

Учень, окунь, рука, папуга, удав, вулиця, узвар, голуб, учитель.

Удав – товстезний і строкатий –

У затінку улігся спати.

Увившись між високих трав,

Удав до вечора куняв.

«Хто якими голосами співає?»

Півень му-му

Сова ку-ку

Зозуля угу-угу

Корова ку-ку-рі-ку

Дві фіалки на стеблині...

Федю, глянь – це ж буква **Ф**.

Є ця буква у словах:

Флокси, фарба, шафа, фото, шеф ...

Веселі віршики

Фізкультура, фізкультура –

Мій улюблений урок!

Ми тренуєм, ми тренуєм

Міцність ніг і міцність рук.

Фрукти корисні усім –
І дорослим, і малим.
Файні будуть шоки
Від фруктових соків.

Чистомовки

Фір-фір-фір – п'ю смачний ... (кефір)
Фор-фор-фор – на дорозі ... (світлофор)
Фа-фа-фа – відкрита ... (шафа)

Скоромовка

Фламініго робить фокуси, фазан збирає флокси.

Загадки

Всі його ногами б'ють
Відпочити не дають.
Він не журиться, не плаче –
На зеленім полі скаче! (Футбольний м'яч)
Фіолетова, рожева, біла, синя квітка ця ...
А яка вона духмяна, ароматна, запашна. (Фіалка)

Мовні ігри

Допоможіть Ігромані скласти слова.

Гра «Складіть слова».

Фа – (-ра, -зан, -ртух, -кел)
Фо – (-кус, -то, -рель, -рма)
Фі – (-ніш, -ник, -рма)
Фу – (-жер, -раж, -ганок)

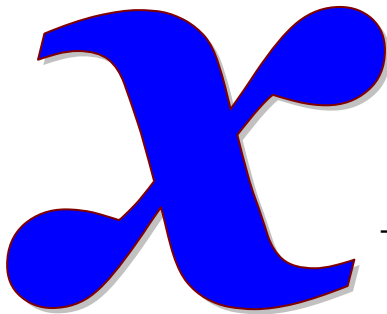
«Слова з буквою Ф»

Одяг (футболка, фартух, фуфайка)
Риби (форель, кефаль)
Рослини (фіалка, фікус, фуксія)
Птахи (фазан, фламініго)
Музичні інструменти (флейта, фортепіано)

Гра «Відкрий вушка»

Треба все уважно слухать
І назвати ті слова,
Де звук Ф почують вуха,
Й ті, в яких її нема.

(Телефон, Федір, портфель, рифи, фабрика, дерева, фіалка, дівчатка,
фартушок, форма).

Хто швидше бігає, скажіть:

Чи буква Х, чи буква У?

- Звичайно Х!

- Але чому?

- Бо Х на двох ногах біжить,

А буква У, куди там їй –

Слідом стрибає на одній! І. Січовик

Веселі віршики

Хом'ячок наш захворів –
Хтось холодним напоїв.
Хом'ячкові нудно в ліжку.
Ходить в гості сіра мишка.

О. Кононенко

Хліб не зайчик з лісу носить –
Брат мій сіє, тато косить.
Хліборобом хочу стати,
Як мій братик, як мій тато.
Прибіжить і з лісу зайчик –
Сам подам йому окрайчик.

Загадки

У полі колосився, на стеблині уродився.
Мене ріжуть, мене б'ють,
Мене гублять,

Але й щиро люблять. (Хліб)
 У зеленім кожушку,
 В костяній сорочці
 Я расту собі в ліску,
 Всім зірвати хочеться. (Горіх)

Скоромовка

Хитрун хитренький хитрував раненько.

Мовні ігри

«Звукова зарядка»

Діти повторюють за вчителем слова.
 Ха-ха-ха – хата, халат, халва ...
 Хо-хо-хо – ходити, холод, хобот ...
 Хи-хи-хи - дітлахи, птахи, шляхи ...
 Ах, ох, ух, ех, их, іх.

На горі цап – (цап),
 Капуст очку хап – (хап),
 Борідкою хрусь – (хрусь),
 Копитцями ТУП – (туп),
 Капуст очка хруп – (хруп).

«Склади слово»

Орх	атха	ілхб
(хор)	(хата)	(хліб)

Ц

Цукор, цап, цукерка, киця,
 Цирк, цибуля, озерце,
 Сонце, місяць – подивіться:
 Всюди є тут буква **Ц**.

Вивчи з Ігromанею один з віршиків.

Веселі віршики

Цуценя будило кицю:
 - Спати, кицю, не годиться!
 Серед хати мишенята
 Заходилися гасати!

Зацінькала Синиця – цікава витівниця:
 - Це горобці в альтанці
 Танцюють вранці танці. Г. Бойко

Загадки

Сидить бабуся одягнена в кожусі
 Хто її роздягає, той сльози проливає. (Цибуля)

Дуже дітки мене люблять,
 Бо я, хоч і маленька,
 Але смачненька й солоденька. (Цукерка)

Маленький хлопчик у сірій свитці
 По дворах стрибає, крихти збирає. (Горобець)

Скоромовка

У кільця нема кінця, нема кінця у кільця.

Мовні ігри

Гра «Спіймай звуки [ц], [ц']»

Цілий день на ланцюжку,
 Цап кружляє на лужку.
 Це коли б не ланцюжок,
 Він би випас весь лужок.

Гра «Великий - маленький»

Зробіть з великого предмету – маленький:

Камінь – камінець
 Корінь – корінець
 Ремінь – ремінець
 Прапор – прапорець
 Гребінь – гребінець

Ч

На четвірку подивись:
Вона як «че», не помились.

Загадки

Не сани, не віз,
А їде без коліс. (Човен)

Жовтенькі, пухнасті клубочки
Ходять біля квочки. (Курчата)

З гарячої криниці
Через ніс біжить водиця. (Чайник)

Веселі віршики

У чаплі чорні черевички.
Іде вона на вечорнички.
Черевички матиме –
Добре танцюватиме!

Черепаха й на хвилину
Не скидає сорочину.
Навіть як купається,
І то не роздягається.

Скоромовка

Чапля ціпом молотила,
Воду цеберком у сіни носила,
Куліш жабенятам на вечерю носила.

Мовні ігри

«Нумо, прочитай!»

ерехчапа	пачля	вичерпки
(черепаха)	(чапля)	(черевички)

«Спіймай слова з буквою Ч»

Чорногуз і чапля – родичі близькі.
В них високі ноги і дзьобики вузькі.
По воді й болоті – чапу-чап-чалап, -
Чорногуз і чапля випасають жаб.

Ш

Комиші шумлять: шу-шу!
Букву я нову пишу:
Три стовпці, внизу межа
Ось і вийшла буква «ша».

Веселі віршики

«Шу-шу-шу», - шептали миші.

- Загубився сон у тиші.

Ми не будем спочивати –

Підем тиху розганяти!»

А тихенька наша тиша

Тихо спала на узвишші.

І не знала наша тиша,

Що в норі шептались миші.   Г. Чубач

Школа учнів зібрала,

Школярі навчаються.

Шкода тільки, що не всі

Так як слід стараються!

Загадки

У садочку понад тином

Я зробив йому хатину.

Він навколо обдивився,

Засміявся й оселився.

Здогадались ви, однак, -

Хто в нас поселився? ... (Шпак)

Так цукерки любить
Наш Кіндрат.
З ранку б їв до вечора ... (Шоколад)

Чистомовка

Ша-ша-ша – наша школа хороша,
Шо-шо-шо, шу-шу-шу- я про неї напишу.

Скоромовка-веселинка

Прибігла мишка до Мишка:
- Позич горіхів півмішка!
Мишко всміхається до мишки:
- А принеси медку півмиски!

Мовні ігри

«Упіймай звук [ш]»

Шпак шпачині каже гнівно:
- Шершнів бачу у шпаківні!
Швидше шибеників гнати,
Шпаченят обороняти.

«Добери назву»

Шуба, шарф, шаровари, штани – це ... (одяг)
Вишня, черешня – це (дерева, фрукти)

«Яке слово заблукало»

Шпак, шапка, шишкар.
Шипшина, квіточки, шепоче, пшениця.

Щ

Буква «Щ» на щітку схожа.
Щітка всюди допоможе:
Щось почистить, щось помие –
Це найкраще щітка вмие.

Веселі віршики

Букві «Ща» сказала «Ша»:

- Ти стрибаєш, як лоша.
Я на тебе дуже схожа,
Хоч стрибати так не можу...

- А відгадка тут проста:

Я – з хвостом,
Ти – без хвоста.   І. Січовик

В мамі є великий горщик,
Мама в ньому варить борщик,
І такий смачний той борщик,
Що ми ладні з'їсти горщик.   Є. Гуцало

Іди, іди дощику,
Зварю тобі борщику
У повному горщику.
Тобі каша, а нам борщ,
Щоб густіший падав дощ.

Загадки

Упіймав Івасик рибу,
Але витягнути – мука!
Бо сердита і велика
На гачок зловилась ... (щука)

Йшов довгов'яз, у землю зав'яз. (Дощ)

Скоромовка

В кущах щука прала щученяттам штанці.

Мовна гра

«Відкрив вушка»

Назви слова, в яких буква **Щ** знаходиться в середині.
Щури, ящірка, щастя, щавель, дощі, щука,
ящик, лящ, морозище.

Ь

Я – не шість!
 Я – м'який знак!
 Це повинен знати всяк.
 Я не літера нова,
 Я пом'якшую слова.
 А у слові «олівець»
 Забігаю аж в кінець.

Потішки

Півень, горобець, ведмідь –
 Знак м'який в словах стоїть.
 Журавель, дельфін і рись –
 М'який знак – не помились.

О. Кононенко

Я в алфавіті – в кінці,
 В мене усміх на лиці.
 Не хизуюсь я, але ...
 Вам без мене буде зле.
 Бо як тільки я у слові,
 Слово – м'якше для вимови.

Г. Чубач

Скоромовка

Наш дзвіночок день у день,
 Нас вітає: «Дзень! Дзень! Дзень!»

Мовні ігри

«Друзі та вороги м'якого знака»

Ігроманя попереджає:

Роздивись. Складай слова, не помились

Друзі:

д

т

з

с

дз

ц

л

н

Вороги:

б

п

в

м

ф

ж

ш

ч

дж

г

к

г

х

Ь

Гра «Склади слово»

Кр ...ь (кріль)

Ок ...ь (окунь)

Ол ...ь (олень)

Букву **Ю** я впізнаю –Трохи дивна буква «**Ю**»:

Нібито до ясена

Буква «**О**» прив'язана.**Веселі віршики**

В Юри є сестричка Юля,

Невеличка вереду ля.

Любить Юля утікати,

Бо не хоче йти до хати.

Доганяв Юрашик Юлю

І набив на лобі гулю.

В. Кравчук

Братик з колесом на дроті

Так біжить, що не зловлю.

Зупинивсь він біля плоту

І стоїть, мов буква Ю.

В. Гринько

Загадки

Всім обід готує мама,

Ось бере вона петрушку,

Інші додає приправи –

Будем їсти смачну ... (юшку)

Буква ця усім відома:

Перед Я вона стоїть.

В ній дві палички і коло –

Здогадаєтесь умить.

Є ця буква в слові «Юля»,

І в словах «сміюсь», «стою».

Ой, така ж вона красуня,

Ця чудова буква ... (Ю)

Скоромовка

Мию, сію, повиваю, і танцюю, і співаю.

Юрка та Юлечку навчаю й розважаю.

Мовні ігри

Гра «Коли букви жартують»

Вночі цвітуть у небі квіти:

- Салат! Салат! – гукають діти. (Салют)

Гра «Яка буква зникла»

Мал..нок, л..дина, ка..та, ..нак, ..шка.

(Малюнок, людина, каюта, юнак, юшка)

Я

Буква «Я», немов віночок,

Без музики йде в таночок.

Загадки

Соковиті, запашні,
Рум'яні, чарівні,
На деревах ростемо,
Очі усім вабимо. (Яблука)

Взимку й літом
Я ліс прикрашаю,
На морозі і на спеку
Не зважаю. (Ялинка)

Як потрібен – викидають,
Не потрібен – підіймають. (Якір)

Скоромовки

Яні, Яночі, Янусі дала яблуко бабуся.
Якийсь Яків довго «якав» -
Всім за того Якова якось ніяково.

Мовні ігри

«Коли так кажуть»

Яблуку ніде впасти. Тримай язика за зубами. Проковтнути язика.

Гра «Спробуй, переговори!»

Ящірка на ялику
Яблука на ярмарку
В ящику везла.

ВИСНОВКИ

В учнів шестирічного віку, як і в дошкільнят, переважають ігрові інтереси, довільна поведінка, наочно-образний характер мислення, практичне ставлення до розв'язування завдань (спрямованість уваги на результат, а не спосіб дії).

Зважаючи на ці риси, дітей, доцільно в роботі з ними на уроках навчання грамоти систематично застосовувати елементи гри у поєднанні з бесідою, елементами самостійної роботи, спостереженнями.

Залежно від конкретної педагогічної мети уроку, його змісту, індивідуальних психологічних особистостей дітей та рівня їхнього розвитку, гру можна проводити з одним учнем, групою або всім класом. Сюжетно-рольові ігри організовують тоді, коли необхідно на практиці показати школярам, як правильно застосовувати знання.

У процесі проведення дидактичних ігор у багатьох учнів підвищується інтерес до навчального процесу. Ці ігри повніше реалізують підготовку учнів до практичної діяльності, виробляють в них життєву позицію, привчають до колективних форм роботи.

Саме в іграх розпочинається невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між учителем та учнем. У процесі гри в дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самостійно, розвивається увага., пам'ять, жадоба до знань. Задовольняючи свою природну потребу в діяльності, в процесі гри дитина «добудовує» в уяві все, що недоступне їй у навколишній дійсності, в захопленні не помічає, що вчиться – пізнає нове, запам'ятовує, орієнтується в рівних ситуаціях, поглиблює набутий раніше досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію.

У грі найповніше проявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей. Гра – творчість, гра – праця. Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання й виховання дітей.

Поєднання ігрових дій і серйозних завдань допомагає дітям швидше опанувати роль учнів. Гра завжди створює бадьорий настрій, і ні в якій

діяльності дитина не проявляє стільки наполегливості, цілеспрямованості, кмітливості, як в ігровій. Вона робить цікавим процес навчання, сприяє полегшенню усвідомлення матеріалу. А вчитель через ігрові форми вирішує важливі виховні завдання – уміння турбуватися про оточуючих, толерантність, здатність співчувати й товаришувати. Гра, як і творчість, єднає дітей і вчителя, вчить оптимізму, життєлюбству, взаєморозуміння. Вона сприймається як радісний підсумок здійснення планів, реалізація перспективи. Одночасно з грою непомітно для дітей відбувається їхній саморозвиток, самовиховання. Я переконана, що гра розкриває дітей краще від діагностичних тестів. Це для вчителя в майбутньому – великий простір для спостережень і роздумів. Орієнтація на гру як спосіб навчання й форму організації діяльності допомогли мені зробити працю приємною, стосунки з учнями – приязними та довірливими, а навчання – цікавим та захоплюючим.

На уроках не буває місця авторитарній формі спілкування, а панує спільна, колегіальна діяльність, співпраця, співтворчість.

Гра дарує учням радісні хвилини. А там, де учні бажають учитися, прагнуть навчатись, є позитивні емоції, є і результат.

Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бойко Грицько. Веселинки. – К.: Веселка, 1973.
2. Беженова М.О., Шкляревська Є.О. Цікава грамота, 1999.
3. Від А до Я. – К.: Рад. школа, 1989.
4. Воронько П. Читаночка. – К.: Веселка, 1989.
5. Гамалій А.Г. Ігри та цікаві вправи з української мови для 1-3-х класів. – К.: Рад. школа, 1980.
6. Гринько В. Букварик-веселик. – К.: Веселка, 1990.
7. Занимательное азбуковедение. – М.: Просвещение, 1991.
8. Коломієць Т. Веселе місто Алфавіт. – К.: Веселка, 1991.
9. Кондратенко Л.О. Весела грамота. – Київ, 1994.
10. Наша мова солов'їна. – К.: Веселка, 1990.
11. Підгірянкa М. Ростіть великими. – Л.: Каменяр, 1979.
12. Січовик І. Абетка. – К.: Веселка, 1990.
13. Чубай Г.П. Скоромовка не для вовка. – К.: Веселка, 1990.
14. Чубач Г. Веселий букварик // Початкова школа. 1988.